

DOMOVINA

in KMETSKI LIST

Verwaltung und Schriftleitung - Uprava in uredništvo: Puccinjeva 5 -
Tel. 81-22-31-26 - Erscheint wöchentlich - Izhaja vsak teden

Festbezugspreis jährlich - Naročnina letno Lir 24 - Einzelverkaufspreis
- Posamezna številka Cent. 80.

Grobovi se odpirajo ...

V Velikih Laščah so izkopali 52 turjaških borcev, ki so jih pomorili komunisti pred osmimi meseci

Velika žalna svečanost je preteklo soboto prestrela sva Dolenjcev in jim z grozo obudila spomin na komunistične pokole pred 8 meseci. Kakor se še vsi živo spominjamo, so dne 19. septembra komunistični tolovaji s pomočjo badoljevskih topov in badoljevskih topničarjev ter z gojljivo obljubo, da ne bodo nikomur nič žalega storili, obvladali hrabro posadko na Turjaku, ki se je skoraj ves teden junško upirala silni premoči ljudi in orožja na komunistični strani. Ujete moške in ženske so nato odpeljali najprej v Velike Lašče in potem dalje proti Kočevju. Že v Velikih Laščah so kljub dani obljubi izbrali 52 ujetnikov ter jih brez sodbe pomorili v bližini tamošnje železniške postaje; množico drugih ujetnikov so pomorili še kasneje, tako da je le malo ostalo živih. Ves čas je bila vroča želja svojcev, prijateljev in znancev, da se te žrtve izkopljejo in dobe dostojno zadnje počivališče na pokopališčih. Sedaj je bilo tej želji ustrezno glede junakov-mučenikov, ki so bili umorjeni v Velikih Laščah.

Trije grobovi

Da se bo izvršil izkop, se je med prebivalstvom hitro svedelo. Več je v petek privabila v Velike Lašče veliko množico ljudi iz vse okolice, pa tudi iz Škocjane in iz Dobropole, saj so bili med žrtvami domačini iz vseh teh krajev. Od povsod so se skupaj tako želostno prizadeti svojci, sorodniki in znanci, ki so žalostni in obenem polni ogorčenja nad komunističnim zločinstvom prisostvovali izkopu zemeljskih ostankov svojih dragih.

Pri velikolaškem kolodvoru so našli in odkopali tri grobove. V prvem, ki je prav blizu postaje, so bili petje pokopani prof. Petelin in njegova ožja tovariša. Drugi grob je bil oddaljen od postaje kake četrt ure in je ležal med skalami v krasli kotanji, porasli z bukovjem. Tu je počivalo 40 trupel, dočim so bili malo stran posebej pokopani zdravnik dr. Kožuha, sodnik Zalokar, brata Rožanca in še pet drugih. Po poboji so tolovaji 20. septembra privedli velikolaške domačine, da so pokopali turjaške žrtve. Domačini so svoje znance iz Velikih Lašč sami namenoma zagreblili posebej, ker so vedeli, da bo prišel čas, ko bo komunistična strahovlada strta ter bo mogoče žrtve odkopati in prenesti na pokopališče. K njim so položili v jano še pet drugih, ki so bili bolj oblečeni in so jih smatrali za poveljnike.

Mrtiče so izkopavali drugega za drugim ter jih polagali v krste, ki jih je preskrbela velikolaška občina. Dasi so bila nekatera trupla že močno razkrojena, zlasti tista, ki so bila pokopana bolj pri vrtu, so jih vremenke prilike močneje poškodovale, vendar so domačini hitro prepoznali svojce. Spoznavanje se je vršilo ne toliko po obrazih, kakor po obleki, zlasti pa po perilu. Težje je bilo delo pri nekaterih truplih, ki so bila brez obteke, ker so jim tolovaji pri pokopu vse ter so popolnoma gole postreljali. Zato se ni dala ugotoviti istovetnost 14 žrtve.

Velike množice pri pogrebu

Izkop je bil končan ob 4. uri popoldne, nakar so krste z zemskimi ostanki mučenikov odpeljali na pokopališče v Velike Lašče. Razdelili so jih v tri skupine: v velikolaško, škocjansko in dobropolsko. Škocjanskih žrtve je bilo 25, med njimi njihov poveljnik »Žuraj«, Dobropoljci pa jih je devet in sicer šuštar Alojzij z Vidma in Mustar Janez in Kompolj, ostali pa so iz Suhe Krajine, kakor Diklič iz Ambrusa, Blatnik Vene in Ludovik iz Ratja, Perko Pavel iz Ambrusa, Kenik Jože iz Bakereca pri Ambrusu ter Mesojedec Jože iz Zagorice pri Vidmu. V skupini dr. Kožuha, sodnika Zalokarja, obeh Rožancev, Pograjca, Capudra in učitelja Osterca so ležali vsi oddaljenejši

in vsi, katerih istovetnosti ni bilo mogoče dognati in ki so jih zato pokopali v Laščah.

Slovesen pogreb žrtve komunističnega besa je bil v Velikih Laščah v soboto 20. t. m. Se mnogo večje množice ljudstva kakor prejšnji dan k izkopu so iz vseh krajev prihiteli k pogrebu ter so s svojo prisotnostjo počastile mučeniške junake turjaških bojev. Zlasti velika je bila udeležba iz okolice Velikih Lašč ter iz Škocjane, iz Dobropole in od Sv. Gregorja. Med žalnimi gosti iz Ljubljane je bila ga. Jegličeva, ki se je mnogo trudila, da je dosegla izkop žrtve, ga. Petelinova, vdova ene izmed žrtve prof. Petelina in sestra obeh ustreljenih Pograjcev, kot nekdanji tovariši iz turjaških bojev in grozot pa so se žalnega obreda udeležili France Malovrh, Tone Pold in Jaka Mavec.

Ogorčenje nad terenci

Ko je bil pokop v Velikih Laščah končan, so žrtve iz Škocjane odpeljali v domači kraj. Značilno je, da so dobri velikolašani želeli, naj bi vsi mučeniki počivali skupaj na velikolaškem pokopališču, kar pa so škocjanci odločno odklonili. Dejali so: »Ne pustimo naših mučenikov v Velikih Laščah, kajti vaši terenci in komunisti niso vredni, da bi velikolaška zemlja krila trupla naših žrtve.« Znano je namreč, da so na dan pokola velikolaški terenci zasramovali in klevetali mučeniške žrtve. Enako so ravnali Dobropoljanci, ki so takisto odpeljali s seboj svoje rojake in so hoteli pokopati z njimi vred tudi poveljnika dobropolskih borcev Antona Perneta. Bilo jim je zelo žal, ker je bilo Pernetovo truplo po želji sorodnikov prepeljano v Ljubljano.

Silen vtis na vse prebivalstvo

Pogreb turjaških žrtve je v Velikih Laščah izvršil kaplan Jože Pirc, škocjanske pa je pokopal duhovni svetnik Janez Zupančič, ki je prišel na čelo svojih faranov na pogreb svojih najboljših mož in fantov. Isto popoldne je bil pogreb žrtve, prepeljan v Dobropolje, dočim je avtokolona naložila krste z zemskimi ostanki dr. Kožuha, sodnika Zalokarja, obeh Rožancev, Toneta Perneta in prof. Petelina, da jih prepeljejo v Ljubljano. Poleg domačinov, žrtve brezdružnega pokola, počivajo v Velikih Laščah še poveljnik iz Boštanj Pograjec, učitelj Osterc in poveljnik iz St. Jurja Danilo Capuder.

Na vsakogar, ki nima kamna v prsih, so te žalne svečanosti napravile neizbrisni vtis. Okrepile pa so tudi odločno voljo, da je treba za vselej očistiti našo zemljo tolovajstva, ki je domovino oskrnilo s tolikimi zločini ter nešteto slovenskih rodbin zavilo v črno žalost.

Turoben pogreb v Ljubljani

V Ljubljani je bil pogreb dr. Ludovika Kožuha, Alojzija Zalokarja ter bratov Benka in Iva Rožanca v nedeljo popoldne. Pri Sv. Križu se je zbrala velika množica. Pogrebni obred je vodil ob asistenci g. stolni kanonik dr. Tomaž Klinar, pogrebne molitve pa je pel zbor bogoslovcev. Pokopali so jih v najbližji sosesčini pok. dr. Ehrliča. Od pok. dr. Kožuha se je poslovil v imenu Zdravniške zbornice primarij dr. Valentin Meršol, od sodnika Zalokarja v imenu tovarišev državni pravdnik Jože Korjač, od bratov Rožancev pa njun tovariš Hribar. Od vseh skupno se je v imenu slovenske javnosti poslovil ravnatelj inž. Jože Sodja. Zbor bogoslovcev je s pesmijo »Vigred se povrne« zaključil pogrebne svečanosti. Vse je gnilo žalovanje stare Rožanceve matere, ki je pokopala dva svoja edina otroka, nadalje dr. Kožuhove soprogo s peterimi otroci in Zalokarjevih sorodnikov.

PREGLED VOJNIH DOGODKOV

Medtem ko na drugih bojiščih orožje v glavnem še počiva, se v južni Italiji od 12. t. m. dalje neprekinjeno razvija velika obrambna bitka. Nemško vojno poročilo je pretekli torek podalo naslednjo sliko:

Führerjev glavni stan, 23. maja, DNB. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil javlja:

Na nettunskem predmostju je povečal sovražnik svoje topniško delovanje v jutranjih urah današnjega dne do neprestanega topniškega ognja. Nato je pričel z bojnimi letali kakor tudi močnimi silami pehote in oklopnikov napadati južnozapadno in zapadno od Aprilije in v odseku Cistera-Littoria. Boji so v polnem teku.

Na južnem bojišču se je izjalovil sovražnikov poizkus, da bi se polastil z nepričakovanim napadom Terracine. Severnovzhodno od Terracine je zavzel sovražnik neko višino. Težišče velenapada je bilo tudi v odseku Lenola-Pontecorvo in pri Piedimonte. Naše hrabre čete so vrgle v težkih bitkah napadajočega sovražnika, ki je napadal z močnimi silami pehote in oklopnikov po močni topniški in lovsko-bombniški pripravi, nazaj in mu prizadele težke izgube. Kjer so mu na posameznih mestih uspeli krajevni vdori, so bili zapahnjeni ali v protinapadu očiščeni. Posebno ogorčeno so divjali boji pri Pontecorvu in pri Piedimonte. Vsi sovražnikovi prebijalni poskusi, ki so jih podpirali najhujši topniški ogenj in letala, so bili razbiti z osredotočenim ognjem metancev granat in topništva. V tem odseku nameršene čete pod poveljstvom generala gorskih čet Feuersteina so se v večdnevni težki boji izvrstno borile in posebno odlikovale.

Na vzhodu je potekel dan ob skromni krajevni bojni delavnosti mirno. Po očiščenju rečnega loka ob spodnjem Dnjestrju so bile zaključene bitke južno od Dubosarija. Oddelki pehote in oklopnikov, ki so jih odlično podpirali nemško-rumunski bojni letalci, so razbili več sovjetskih strelskih divizij in neko oklopniško brigado. Sovražnik je imel velike izgube in je izgubil poleg tega 2000 ujetnikov, 47 oklopnikov, 71 topov in obsežno vojno gradivo.

Oddelki bojnih letal je v pretekli noči napadel železniško postajo Džankoj v severnem delu Krima, ki je povzročil požare in eksplozije.

Severnoameriški bombniki so izvedli večer strahovalni napad na mestno področje Kiela. Škoda in izgube med prebivalstvom so bile povzročene posebno v stanovanjskih okrajih. V težki obrambnih okoliščinah je bilo sestreljenih 22 sovražnikovih letal.

V pretekli noči so napadli britanski bombniki več nemških mest. Posebno v Dortmundu in Braunschweigu je bila povzročena škoda v stanovanjskih okrajih in izgube prebivalstva. Protitalska obramba je uničila 46 štirimotornih bombnikov.

Močni oddelki nemških bojnih letal so ponoči napadli v pretekli noči britansko pristanišče Portsmouth. Letalci so opazili na cilju prostora požare in razdejanja. Hitra bojna letala so napadla borbo proti posameznim ciljem vzhodno Anglije.

Boljševiške želje po nadvladi na Balkanu so bile te dni razkrinkane s presenetljivim poročilom katarskega dopisnika velikih angleških dnevnikov »Daily Mail« in »Daily Herald«. Objavil je dokument »sporazuma«, ki sta ga podpisala: za grško komunistično stranko Jani Joanides, za bolgarsko pa Dušan Daskalov. Dogovor pravi, da želi imeti Sovjetska Rusija na Balkanu Zvezo sovjetskih komunističnih republik, ki naj bi obsegala Grčijo, Macedonijo, Bolgarijo in bivšo Jugoslavijo. Carigrad in Dardanele naj bi tvorila pod nadzorstvom Sovjetske neodvisne republike, s katero bi radi Sovjeti izločili Turčijo iz Evrope. Tako so Angleži dobili pred oči spravevala boljševiškega poseganja v Evropo, proti kateremu so očitno že docela brez moči.

Gornji sporazum pravi, da noben Evropec ne

more ničesar pričakovati od Anglije in Amerike in da le nemška zmaga lahko zaščiti Evropo proti boljševškemu imperialističnemu pritisku proti zapadu. Še preden je bil ta dokument objavljen, je znani stari srbski politik in diplomat dr. Spaljković po radiu naslovil na Anglijo svarilne besede, rekoč: »Srbi vidijo sedaj jasno in so si v svesti, da jih samo nemška vojska lahko reši invazije boljševiških armad na vzhodu in brani pred komunističnimi tolpami v njih domovini, v njihovih domačih krajih. Od strani Anglije Sovjetom izročeni so Srbi odločeni boriti se do zadnjega in rajši umreti kakor priti pod Stalinov jarem. Na ta način bi vsaj junaško propadli in umrli smrti, vredne naroda, ki hoče ohraniti svojo čast in svojo vero. Angleži pa naj si ne delajo nikakih utvar, da bi jim boljševizem prizanesel v primeru svoje zmage. Tudi oni bi ne mogli ubežati smrti.«

Srbsko ogorčenje nad Angleži in Američani se je stopnjevalo po zadnjih letalskih napadih na Beograd in druga srbska mesta. Padle so že številne nedolžne žrtve in porušene so bile cele kolonije večinoma siromašnih ljudi. Londonska propaganda je začela širiti nasvete, naj se prebivalci srbskih mest ob alarmu umikajo iz mesta. Kakor v zasmeh temu svarilu pa so na letošnji praznik Vnebohoda močni oddelki angleških in ameriških bombnikov po daljšem odmoru vnovič napadli Beograd. Odvrgli so številne razstrelilne in zažigalne bombe na okraje ubožnega prebivalstva in na predmestja, kjer so našli oni, ki so pri prejšnjih napadih izgubili streho nad glavo, zaslišno zatočišče. Daleč naokoli, kjer so padle bombe, ni nikake industrije ali vojaškega poslopja. Sto in sto žrtev je obležalo razmesarjenih.

Srbski vojni ujetniki v Nemčiji so odklonili sprejem pošiljk od strani Angležev in Američanov, ki so jih doslej prejeli po posredovanju Rdečega križa. Izjavili so, da ne morejo sprejeti daril od onih, ki jim morijo in ubijajo žene in otroke, matere in sestre, očete in brate. Poročilo iz Beograda ugotavlja: »Ta dostojni odgovor srbskih vojskih ujetnikov na britansko-ameriške teroristične in letalske napade, zaradi katerih je padlo v Srbiji na tisoče nedolžnih in miroljubnih žrtev, je udarec v obraz vsem puritanskim hinavcem Velike Britanije in USA, udarec, čigar sledov ne bodo mogla zbrisati niti desetletja.«

DOMAČE NOVICE

*Ljudska knjižna tombola Zimske pomoči je ta teden v osrednje zanimanje naše javnosti. Dnevnik so pravkar objavili pregled doslej izrebranih števil. Opozorjamo vse, ki sodelujejo pri tomboli, da bodo nadaljnje številke, potrebne za tombolski dobiček, objavljene ta četrtek, petek, sobota in na binkoštno nedeljo. Ta dan bo žrebanje končano in v torek 30. t. m. bodo začeli deliti dobitke v pisarni oddelka za tombolo, Ljubljana, Gradišče št. 2, in sicer po naslednjem dnevnem redu: v torek in sredo 30. in 31. t. m. dvojke, v četrtek 1. junija trojke, v petek četvorke in v soboto petorice, v nedeljo 4. junija ob 10. dopoldne pa dobitke za tombolo. Od torka do sobote boste dvigali od 8. do 12. in od 15. do 18. ure. V nedeljo, 4. junija, naj bodo zbrani vsi, ki so zadeli tombolo točno ob 10. uri dopoldne, da bo vsak dobitnik sam žrebal za denarni znesek 500 do 5000 lir. Istočasno bodo delili tombolske dobitke. Če kdo slučajno ne bo navzočen, bo žrebal zanj član pisarne. Pri dvigu vsakega dobitka je treba predložiti tombolsko tablico. Dobitkov je točno toliko, kolikor je zadetkov in bodo dobitnikom na razpolago do 30. junija.

*Slovenski Rdeči križ nabira ta teden star papir, s katerim si bo zagotovil dotok večjih denarnih sredstev. Prve štiri dni nosi ljubljanska mladina v solo papir, ki ga je nabrala doma. V četrtek in petek pa ga bo pobirala od hiše do hiše, od stranke do stranke, tako da bo pobran tudi v tistih družinah, ki nimajo šoloobveznih otrok. Ni hiše in ne družine, kjer bi se ob trohici dobre volje ne našlo tako blago. Kdor vsaj malo daruje, koristi Rdečemu križu.

*Žito in sadje obetata letos prav lepo, ako ju ne bo pokvarilo deževno vreme. Že deževje ob ledenih patronih je povzročilo, da je ponekod klasje nekoliko poleglo, a ko je posijalo sonce, se je spet dvignilo. Na območju Ljubljane je letos posejane mnogo pšenice, ječmena, rži in ovsa. Tudi tršnice utegne biti precej. Sadje pa se je pravkar začelo razvijati in je skoraj vse drevje polno. Medtem ko je bila zgodnja pomlad suha, imamo zdaj večkrat deževje, da ga utegne biti kmalu preveč. Zlasti je lilo preteklo nedeljo dopoldne.

*Nova naredba o prepovedi kretanja prebivalstva in o policijski uri v Ljubljanski pokrajini izven ljubljanskega zapornega ozemlja določa, da sta hoja in vožnja po javnih cestah, trgih in po-

Ježica je manifestirala

Na praznik Vnebohoda je bil tam velik protikomunistični tabor

V vedno gorečnejši borbi proti komunizmu zadnji čas ne mine nedelja ali praznik brez manifestacije, ki zdaj v tem, zdaj v onem zavednem kraju razodeva ogorčenje nad tolovajstvom in izpričuje voljo za odločno borbo. Na praznik Vnebohoda je manifestirala Ježica, ki noče nikoli zaostajati za drugimi zavednimi kraji. Zborovanje je bilo na prostoru pred cerkvijo in šolo. Govorniški oder je bil okrašen z zelenjem in zastavami.

Prvi je stopil na govorniški oder g. kapetan fregate Kregar, ki je po uvodni pesmi domobranskega pevskega zbora — »Naj čuva nas presvetli Bog!« — pozdravil zborovalce v imenu g. predsednika generala Rupnika. G. prezident je naročil, naj sporoči, da mu je dobro znano trpljenje ljudstva tudi na Ježici ter da je trdno prepričan, da se bodo tudi Ježicani pridružili borbem za uspešno dokončanje boja proti komunizmu. Zato je nujno, da se prav vsakdo odloči: ali za lepšo bodočnost slovenskega naroda ali pa za komunizem. Govornik je živahno naglašal, kako se g. general Rupnik trudi, da bi rešil slovenski narod. Porok njegovega uspeha je slovensko domobranstvo, kateremu se danes komunisti ne morejo nikjer več postavljati po robu. Dolžnost vseh zavednih Slovencev pa je, da še bolj podpro domobranstvo, kakor tudi vsak drugi zdravi pokret, ki se bori proti komunizmu. Naposled je g. Kregar pozval vse tiste Ježičane, ki še imajo svoje ljudi po hostah, naj jih spravijo domov, da se priključijo protikomunističnim borbem.

Predsednik zborovanja g. Matjaž Rigler je navezal svoja krepka izvajanja na poziv g. Kregarja ter je naslovil svoja izvajanja predvsem na nekater železnice in v petičnike, katerim je bilo doslej še prizanešeno. Domobranci tudi na Ježici niso za parade, temveč za to, da tudi tu uničijo komunizem in vse njegove pomočnike in podpornike. Ta izvajanja so zborovalci sprejeli z burnim odobravanjem.

Glavna govornika sta bila gg. Nikolaj Jelocnik in Stanko Kociper, ki ju naša javnost že dobro pozna po njihovi temperamentni in idejno dobro podprti izjavljani. Nikolaj Jelocnik je izpregovoril v imenu slovenske mladine, ki se zaveda, da slovenski narod v poldrugem tisočletju svoje zgodovine še nikdar ni bil postavljen pred tako važno izbiro med življenjem in smrtjo, med obstankom ali suženjstvom. Danes sta samo dve poti. Ena drži skozi ruševine, ogenj in smrt — to je skozi komunizem — druga pa vodi v nasprotno smer, v pravo in resnično slovenstvo. To pot je nastopilo domobranstvo in pošteno slovensko ljudstvo. Med obema taboroma zija nepremostljiv pre-

pad. Zavedna slovenska mladina, ki je v zadnjem polletju strla komunistični teror po slovenskih šolah, pobija rdeči teror tudi na deželi ter bo tudi na Ježici v kali zatrla vsak poskus komunističnega strahovanja. Ta mladina nima za geslo ro-pa, požiga in umora, temveč mater, domovino in Boga!

Ko je domobranci pevski zbor zapel pesmi »Dom brani domobranci« in »Domovini«, je izpregovoril Stanko Kociper, ki je med drugim naglasil, da komunistični zločinci niso mogli slovenskemu narodu pripraviti nič drugega kakor 25.000 slovenskih grobov in 3 milijarde lir škode na slovenskem narodnem premoženju. Slovenski kmet in delavec sta ob takem stanju pač že mogla spoznati, da komunist ne more biti njun rešitelj, temveč samo zapeljevalec. V tej vojni so meje med narodnim in komunističnim taborom jasno potegnjene. Ali bo zmagal boljševizem ali pa poštena Evropa! A kakor je komunizem propadel na Slovenskem, tako bo propadel tudi drugod. Slovensko ljudstvo hoče nov socialni red, pošteno plačilo in mir. S pozivom na bratsko slo go je govornik zaključil in žel toplo odobravanje. Predsednik zborovanja je še enkrat krepko prijel domače terence, nakar je bilo zborovanje zaključeno s himno »Hej Slovenci!«

Tudi naše gospodinske pomočnice odklanjajo komunizem

Tudi ljubljanskim gospodinskim pomočnicam je bila dana prilika, da pokažejo svojo zavednost in odločnost zoper komunizem. V Delavski zbornici so se zbrale v nedeljo popoldne v velikem številu ter so pozorno zasledovale predavanje g. Anice Sajevčeve, ki je govorila o komunizmu, rodbini in ženi. Govornica je živahno in poučno opisala zasužnjevanje žene v Sovjetski Rusiji. Ko je ob zaključku pozvala prisotne, naj sodelujejo v borbi za lepšo bodočnost naše domovine, je žela najživahnejše pritrjevanje. Nato je spregovoril g. Maks Jan, ki je obračunal s starim gospodarskim redom, z liberalizmom, pa tudi z njegovim naslednikom, s komunizmom. Slovenski človek odklanja oboje. On hoče pošteno delo in pravično plačilo. Novo bodočnost si bomo ustvarili sami s tem, da bomo poslušno in zvesto korakali za našim narodnim voditeljem, prezidentom generalom Rupnikom. Pri teh besedah se je sprožil val ova-cij za predsednika Rupnika, nakar je bila protikomunistična ura za ljubljanske gospodinske pomočnice zaključena.

teh prepovedanih od 21. do 4. ure. Kogar v prepovedanem času zalotijo na javnih poteh, cestah in trgih, mora na poziv takoj obstati na mestu, sicer se bo uporabilo strelna orožje. Prekršitve se kaznujejo z globo od 100 do 1000 lir ali z zaporom od 1 do 10 dni, v hujših primerih pa z obema kaznima. Naredba je stopila v veljavo v soboto dne 20. t. m.

*Višji sodni svetnik Oton Vidic je 22. t. m. umrl v Ljubljani v starosti 77 let. Po rodu je bil iz St. Pavla pri Preboldu. Služboval je v raznih slovenskih krajih, nazadnje pa v Ljubljani, kjer je l. 1930. stopil v zaslužni pokoj. Bil je znan po izredni pridnosti in poštenosti. Časten mu bodi spomin!

*Devinski grad, ki kraljuje na strmi skali nad Jadranskim morjem, je gotovo med najlepšimi slovenskimi točkami. Tu je bila predjšno nedeljo otvorena šola za častnike Slovenske narodne straže. Otvoritveno slovenstvo je izvedel general Globočnik iz Trsta. Šola ima nalogo, da izvežba in vzgoji mlade voditelje Slovenske narodne straže za borbo proti boljševizmu.

*Velika umetnostna razstava se bo pričela v nedeljo v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani. Razstavljeni bodo portreti našega uglednega mojstra, akademskega slikarja Mateja Sternena. Pokroviteljstvo je prevzel gospod prezident div. general Leon Rupnik, mojster Sternena pa je dohodek razstave namenil Socialni pomoči.

*Nedolžnega pohabljenca sta umorila dva komunisti prejšnjo nedeljo v Preski. Nesrečna žrtev je bil 35letni France Kešenina. Ko se je vrnil s paze, sta komunisti stopila k njemu in ga pozvala, se bojuj v četo. Ko je pokazal od rojstva pohabljenega nogo in rekel, da ne more iti, ga je eden izmed komunistov ustrelil v prsi in nad levo oko. Komunisti sta nato izginila, ubogi Franceelj pa je izdihnil, ko je pravkar zazvonilo večerko.

*Nesreče z najdenim orožjem in razstrelivom so še nadalje skoraj na dnevnem redu. Brezovškova Zorica iz Loma pri Kanalu ob Soči je našla na njivi ročno bombo, ki se ji je razpočila. Sirota

ima rane na trebuhu in na hrbtu. Tudi 7 letni Kamil Sirk iz Dolenjega v Brdih se je igral z najdenim izstrelkom, ki mu je eksplodiral. Fant je poškodovan po vsem telesu, zlasti na nogah in po desnem ramenu. Oba poškodovanca so prepeljali v goriško bolnišnico.

*Komunistične »brigade« na Dolenjskem so v zadnjih tednih utrpeli velike izgube. Pribežniki povedo, da je le še redka kakšna »brigada«, ki bi presegala številčno stanje običajne vojaške čete. Na vsem Dolenjskem zdaj ni nobene »brigade«, ki bi štela več ko 300 ljudi. Sestavljajo jih po večini prisilni mobiliziranci, katere so komunisti prignali iz krajev izven ljubljanske pokrajine.

*Velik plen so našle domobranciške patrulje iz raznih posadk na Notranjskem, ko so zadnji čas preiskale ozemlje okrog Črnega vrha. Tod so še nedavno bivale močnejše komunistične skupine, zdaj jih pa ni več. Umik je moral biti prav hiter, kajti domobranci so našli v skrivajstvih velike količine vojaškega materiala, sanitetnih potrebščin in komunistične literature. Pri raznih terencih so tudi dobili precej živine, katero so jim bili tolovaji dali v rejo. Ko so se priglasili pravi lastniki ukradene živine, so jim jo domobranci vrnili.

*Smrtna nesreča se je zgodila nedavni večer na Dolenjski cesti v Ljubljani. Motociklist, ki se je peljal proti mestu, je podrl čez cesto tekočega triletnega sinčka-edinka bivšega rudniškega župana, mesarja in posestnika g. Matije Kumra. Nesrečni Matijček je po treh urah izdihnil v bolnišnici. Nesreča je zbudila globoko sočutje.

*Zastrupljeno vino s črne borze se je nedavno pojavilo v Trstu. Tri osebe, ki so kupile skrivaj kupljeno vino, so morale biti prepeljane v tržaško bolnišnico. Nekje drugod pa se je zastrupilo šest oseb pri uživanju sira, ki so ga kupile skrivaj in po pretiranih cenah. Tudi te osebe se zdravijo v bolnišnici.

*Za bliznace letos ni bolj primerne darila kakor knjiga »Erzonožec in Puščica! Dobite jo v vsaki knjižarni in pri upravi »Domovine« v Narodni tiskarni.

Nova odkritja nemške znanosti

Monakovski znanstvenik Pehringer je pravkar objavil zanimive izsledke o strupih krastač ter o njihovem zdravilnem delovanju. Najnovejša raziskovanja so potrdila staro ljudsko vero, da so krastače strupene.

Dušični strupi krastač, ki vplivajo na srce, se tvorijo v posebnih žlezah v koži teh živali. Krastača pa ne more poljubno izločiti tega strupa, temveč stori to šele na poseben dražljaj. Dočim je večina živalskih strupov, kakor na primer pri kačah in škorpionih, po svoji kemični sestavi beljakovinskega značaja, ali pa vsaj zelo blizu beljakovin, so strupi krastač tako po kemični gradnji kakor po učinku sorodni rastlinskim strupom, zlasti znanim strupom skupine morskih čebulic. Strupi krastač vplivajo predvsem na srčne mišice ter sploh na vse organe z gladkimi mišicami. Tudi na krvni pritisk imajo velik učinek. V gotovih količinah omrtni trup krastač celo motorične centre v možganih in v hrbtenjači. Nadalje ima iste posledice kakor strup zgoraj omenjenih rastlin; povzroči namreč bruhanje. Pa tudi sicer je med strupi krastač in rastlinskimi strupi neka skupnost. Oboji imajo grenak okus, oboji povzročajo neobčutljivost sluznic, očesnih veznic ter očne roženice. Prav zaradi tega delovanja so strup krastač že uspešno uporabili v zdravstvene namene. Dobro se je obnesel namesto kokaína in sicer zlasti pri operacijah oči. Tudi pri mnogih boleznih srca je že uporabno zdravilo. Vrh tega služi za blaženje bolečin onih bolnikov, ki imajo raka.

Astronomska znanost se stalno bavi tudi s proučevanjem repatic in njihovega značaja.

Vedno bolj se je posrečilo odkriti tajnost teh svetovnih teles. Danes vemo, da je glava repatic dejansko le nakopičenje kozmičnega prahu. Dokler je slednji zelo oddaljen od sonca, ga lahko primerjamo z velikanskim rojem meteoritov. Šele pri približevanju soncu, nekako v oddaljenosti zemlje od sonca, se tvori v glavi repatic tudi plinski prostor. Pri še močnejšem približevanju soncu vplivajo njegovi žarki na repatico s pritiskom svojega izžarevanja. Najfinejša snov v glavi repatic se zaradi njihovega pritiska razširja v obliki repa po svetovnem prostoru. Spektrum tega repa nam pravi o ogljikovem monoksidu in dušiku, dočim ima pričetek repa tudi še ogljikov hidrid, ki nastopa v glavi sami, kjer ga najdemo skupno s članom. To dejstvo nam pojasnjuje, čemu ima glava repatic tako nejasne obrise in

čemu se v bližini sonca naenkrat pojavi rep. Prav tako nam postaja razumljiva velika prozornost repatic same in njene snovi, katere gostota znaša povprečno eno milijoninko zemeljske gostote.

Znano je, da prenaša pri raznih rastlinah veter njihov cvetni prah ter tako omogoča oplojevanje.

Nemški botanik Rempe je z opazovanji, ki jih je vršil z letalskimi poleti, ugotovil, kako daleč in v kako višino zanese veter ta cvetni pelod. Našel ga je celo v višinah 2 do 3000 metrov, pri 2000 m še kar precejšnje količine. Najgostejše se nahaja pelod v zraku v višini od 100 do 500 m. Nadalje je na otokih Severnega morja ugotovil, da je veter prenašal hrastov cvetni prah 60 do 70 km daleč.

Sulfonamidi, ki so se izkazali kot uspešno zdravilo za številne težke, predvsem nalezljive bolezni,

imajo po najnovejših ugotovitvah nemških zdravnikov še neko nadaljnjo, doslej neznano lastnost. Človeško kožo namreč lahko zaščitijo pred vplivi ultravijoličnih žarkov. Ako namažemo glavne žile z raztopino sulfonamidov, potem ti deli pri sledečem obsevanju z ultravijoličnimi žarki ne postanejo prav nič rdeči. Isti učinek opazimo, ako ne namažemo kože same, temveč postavimo pred njo s preparati sulfonamida namazano ploščo. Iz tega lahko sklepamo, da sulfonamidi nikakor ne izovejo na površini kože kake izpremembe, temveč da delujejo le kot nekak filter. Z dosedanjimi poskusi so ugotovili, da predstavljajo nekateri sulfonamidijski preparati — in sicer Albucid, Eubasin in Cibazo — topljeni v natrijevih soléh, najboljše zaščito pred naravno sončno lučjo in umetnim višinskim soncem. Preprečujejo vsakršno opekline kože, ne da bi s tem vplivali na globinski vpliv ultravijoličnih žarkov.

Utrinki

Sreča rajši kaže hrbet kakor obraz.

Malokdo zadene v loteriji življenja glavni dobiček.

Zmagano je bolje kakor posrečeno.

Življenje zahteva pogum

Današnja vojna ugonablja živčno tudi krepke ljudi, a kje ne bi šibkejših! Toda če že starejši pešamo in večkrat omahujemo, mora mladi rod vsem težavam in preizkušnjam navkljub ohraniti čvrste živce, da bo nekoč, ko mine vojna, kos svojim življenjskim nalogam.

Dandanes ni čudno, ako čestokrat srečate ljudi, navidez so mladi in človek bi jim prisodil kar največ vere in optimizma, vendar pa ugotovite, da so taki ljudje veliki siromaki, neodločni, bojazljivi, skratka: nenehoma vas prepričujejo, da je zanje življenje brez smisla. Neki dušeslovec, ki je delj časa spoznaval take ljudi, je takole dejal glede takih ljudi:

Nekaterim ljudem se zdi življenje brez vsakega smisla in cilja iz naslednjih razlogov:

1. Pomanjkanje izobrazbe, in sicer v oni dobi, ko bi se človek že kot otrok moral polagoma privajati, kako je treba vzeti iniciativo v svoje roke.

2. Sramežljivost in neodkritost značaja, ki nekako zavirata človeka, da bi mogel svobodno in samostojno kar koli pokreniti.

3. Nestainost značaja, ko človek nima moči, da bi se na kar koli osredotočil.

4. Ko si je ta ali oni izbral poklic, ne da bi zadostno premislil, ali ta poklic sploh odgovarja njegovim sposobnostim.

5. Pesimizem, ki je čisto posledica enostranskega pojmovanja življenja in ki tako pogosto naravnost tragično vpliva na življenjski razvoj posameznika.

6. Fatalizem, ko si človek predstavlja, da je vse zaman, da je vse tako rekoč izgubljeno in bi nobena žrtev več ne zalegla, četudi ima tak človek vse možnosti, da bi se ugodno in zadovoljivo izmotal iz življenjskih zadreg.

Vsi oni življenjski omahljivci, ki bi se v naštetih točkah tako boljše, pravi dušeslovec, utegnejo postati ljudje, ki vedo, za kaj živijo in ki jih vsaka najmanjša zadrega ne spravi ob razsodnost.

Našim mladim naj bodo v vzpodbudo naslednje besede o življenjski sreči, ki so bile objavljene v danskem časopisu »Hjemmet«:

»Kaj je življenjska sreča? Zadovoljstvo je postranski proizvod. Če se človek posveti izključno zabavanju in iskanju zadovoljstva, mu bo postalo življenje kaj kmalu dolgočasno. Čim pa se preda z dušo in telesom delu, mu posveti vso svojo energijo ter tako rekoč pozabi na samega sebe zaradi neke stvari, ki mu je važnejša od samega sebe, takrat se bo čutil zares srečnega.«

Janko Colnar:

Njegovo cvetje

Letalska zgodba iz predvojne dobe

Dvakrat je vstopila v marmornato palačo letalskega društva, povpraševala pri blagajniku in se spet vrnila na ulico, docela vznemirjena in neodločna. Mala, ljubka Madelaine Lerola se ni mogla odločiti, da bi kupila karto za letalo med Parizom in Marseilleom.

To ni bil njen prvi polet. Večkrat jo je zgrabilo hrepenenje po letenju, da se je kaj rada vozila z letalom. Denarja je imela dovolj, zato ji je bilo kaj takega tudi omogočeno. Vsaka minuta, ki jo je preživela v zraku, ji je prinesla novih opojnih užikov in srčnega zadovoljstva.

Tega dne pa Madelaine ni hotela v Marseille zgolj zavoľo svojih užikov, pač pa se je namenila obiskati neko daljno sorodnico. Letenja se je že vnaprej pristrčno veselila. Pa je to veselje trajalo le toliko časa, dokler ni stopila v mogočno palačo letalskega društva. En sam pogled na velike slike letal, ki so krasile stene, jo je ujezil in hkrati tudi vznemiril. Zla slutnja jo je obletela, da bo imela na današnji poti še neprijetnosti. Morda celo nesrečo. Trudila se je, da bi odgnala temne misli, pa je bilo vse zaman. Še nikoli ni bila pred poletom v sinje višave tako razburjena.

Oklevala je. Postajala je na ulici, da se je v doslej neznani vznemirjenosti sama sebi in drugim videla skoraj smešna. Pomagati pa si ni mogla. Rada bi odletela, a je bila že trdno prepričana, da se ji bo pripetila nezgoda.

Potem se je naglo obrnila in skoraj stekla po stopnicah. Nič več se ni bila ozrla v slike po stenah. Ni morala, da bi v njej spet zaživel pred-sodki.

Hitela je naravnost k blagajni.

Debeluštasti blagajnik, vedno dobre volje, jo je že poznal. Prijazen nasmehek je spremljal njegov pozdrav, da je Madelaine zamrla še zadnji dvom. Pokimal je in se ji vprašujoče zagledal v lepo lice.

»Kdaj odleti letalo?« je vprašala Madelaine in z nervozno kretnjo spravila vozovnico v torbico. »Čez dvajset minut, gospodična. Pohiteti boste

morali. Danes je vreme odlično in bo zatorej odhod na sekundo točen.«

Že je odbrzelo od okénčka.

V naglici si je najela taksi in se odpeljala na letališče. Prav v zadnjem trenutku je še sedla v letalo, ki je naslednji mah že zdrsnilo čez prostrano letališče in se v elegantnih zavojih pričelo dvigati v višino.

Monotona pesem motorjev jo je umirila, da se je popolnoma lahko predala svojim užikom pri letenju. Kakor zasanjana je zrla predse in zdaj pa zdaj pogledala skozi okence, kakor bi se hotela prepričati, ali pilot leti v pravi smeri.

Potem se je naveličala tega. Začela se je razgledovati po svojih sopotnikih. Vsa mesta v letalu so bila zasedena, z njo jih je bilo štrinajst in potem še posadka letala. Skupno osemnajst ljudi, ki so s popolnim zaupanjem sedeli v nedrjih ogromne jeklene ptice, s katero so povezali svojo usodo.

Poleg Madelaine je sedela priletna dama z dečkom in deklico. Dalje dva mlada gospoda, po vsem videzu tučja. In spet tam dve dekleti, ki sta se prisiljeno smejala, najbrž, da bi s smehom prikrili strah, ki sta ga občutili med nebom in zemljo.

In tam na zadnjem sedežu, prav poleg vrat, mlad parček. On plečat in velik, ona bolj majhna in od strani videti zelo lepa. Njuni glavi sta se stikali, a na licih jima je igral prešeren smehljaj. Gotovo sta bila novoročenca, ali pa vsaj zaročenca, tako je mislila Madelaine in nehoti požrla slino. Pomislila je, kako bi bilo vendar lepo, ako bi tudi sama nekoč potovala s svojim dragim v letalu. Kar dvojen užitek; toda kaj si more pomagati, ko je pa n'čje ne mara. Dasi je bogata, se je možki izogibajo, ker ni najlepša, poleg tega pa očitno muhasta.

Ko je gledala mladega in ponosnega gospoda, ji je bilo težko pri srcu. Temna, po zadnji modi prirojena obleka se mu je lepo podala. Pa tudi spremljevalka ji je postala všeč, najsi ji je bila Madelaine v srcu nekoliko nevoščljiva. Modrikasta jopica in širok klobuk pa šopek cvetic v naročju, vse to jo je napravljalo še bolj prikupno, da Madelaine skoraj ni mogla umakniti pogleda od srečne dvojice.

Naposled je vzdihnila. Njen pogled je pobožal ostale potnike. Starejši gospod, videti osamljen,

se je sklanjal skozi okno in nemirno pokašljeval. Potem je vzel dnevnik in se zatopil vanj, kakor bi bil v kavarni sredi hrupnega mesta. Res čudni obrazi! Radovedno se je Madelaine ozirala po njih. Vsakdo je bil zaposlen s svojimi mislimi, tako tudi ona, ki je hkrati hotela razvozlati, kaj mislijo drugi.

V takem čudnem razmišljanju jo je znova zgrabila slutnja. Resnična bojazen ji je nagnala v žile, da je komaj vztrajala na svojem mestu. Vedno težje je dihala, kakor bi jo obhajala bolezen. A pomagati si ni mogla. Bala se je, čeprav ni vedela česa. Saj slutenj ni nikoli poznala in se tudi ni brigala zanje, ker je menila, da je to za stare ženske, ne pa za sportnice, kakršna je ona.

Tolažila se je v mislih, češ, saj so okoli mene tudi ljudje, ki jim je do življenja prav toliko, če ne še več, pa se vendar ne bojé. Spet je pogledala srečno dvojico. Gotovo brezmejno hrepenita po življenju, a vendar niti ena kretnja ne izdaja, da bi bila v strahu, če letita z letalom visoko nad zemljo. Kako sta pač srečna!

Brnenje motorjev... neskončna višava... beli oblaki... resen in močnat profil pilota, ki sedi za krmilom, kakor nepremagljiva stena... Na gladko obrtem licu ni videti, da bi le ena poteza drhtela. V tem trenutku gotovo občuti največjo voljo do življenja, ker vé, da mu je zaupanih toliko življenj.

Vse to je malo Madelaine nekoliko pomirilo. Popolnoma pa ne, ker ji je strah segel pregloboko v srce.

Motorji so malo potihnili. Letalo se je spustilo na majhno letališče, da bi pobralo pošto. Točno dvajset minut je bilo odmerjenih za odmor, potem naj bi se spet dvignilo. Na letališču je bilo vse živo in skozi zrak so kakor puščice poletavala letala in se zaganjala proti svojim oddaljenim ciljem.

Potniki so izstopili iz letala, da bi se sprehodili in si razgibali premrle ude od dolgega sedenja v tesni kabini.

Izstopila je tudi Madelaine

Zagledala je pred blagajno mladega gospoda z velikim šopkom rdečih nageljnov v naročju. Glasno je govoril in razburjeno nekaj dokazoval blagajniku. Strašno nervozen je bil videti.

Ženski vestnik

Kava iz žgane koruze

V neki družbi sem nekoč omenila koruzno kavo. Pa so me tako muzejajoče pogledali, da sem takoj ugotovila, da zelo dvomijo, da bi spadala koruza tudi v taki obliki med užitne stvari. Mogoče je moj recept kdo izmed navzočih preizkusil, morda nihče — ne vem, izgleda, da so ga zabeležili kot sodoben dvotip.

Poudarjam pa ponovno, da je koruzna kava užitna, tudi okusna, sladka ter brez strupa, zato je zlasti za deco zelo primerna.

Službovala sem ob meji. Stanovala sem pri revni ženi, ki je videla nekoč boljše dneve. Zjutraj mi je dajala kavo brez sladkorja za malenkostno odškodnino. Pogosto sem se čudila, kako to, da zmora ženska tako dobro kavo, kakor tudi temu, da mi je treba dati vanjo tako malo sladkorja. Sumila sem jo že, da uporablja morda saharin in ga takoj v kavi prekuha. Pa sem se motila. Nekega jutra sem prišla precej zgodaj v kuhinjo. Prijetno me je počepetal v nosu. Vidim, da se na štedilniku praži kava, a v kuhinji nikogar ni. Stopim bliže, da pomešam. Vrtim s kuhinjsko nekaj časa kavo po posodi, ko mi obvisi pogled na zrnih. Čudna so ta zrna. V tem se vrne gospodinja, pa jo povprašam, kakšne vrste je ta kava. »Kaj ne vidijo, gospodična, to je koruza!« mi je odgovorila. Nato mi je pojasnila, da že leto dni pijem vsako jutro koruzno kavo.

Vidite, na kako posrečeno misel je prišla preprosta ženska. Brez izdatkov za kavo in brez posebnih velikih izdatkov za sladkor je bilo v hiši vedno kave dovolj. — Iznajdljivost, vedno nova iznajdljivost je potrebna v kuhinji!

Česa ne smem pozabiti v maju?

Razmnožiti blinkošne nageljne s potaknjenci ali pa, kar je še boljše, z grebenicami, in sicer tako, ko odcevo. Z grebenicami razmnožujemo na rastočem nageljni. Stebelca, s pomočjo katerega hočemo razmnoževati, torej ne odrežemo od rastline. V močnejše stebelce, katerega hočemo uporabiti za razmnoževanje, zasadimo malo klino ostrega nožička v sredo tik pod kolenčkom in zarezemo posevno proti prvemu spodnjemu kolencu tako, da pride nož ven nad kolencem. Narezani del se torej pri zgornjem kolencu drži, nad spod-

Madelaine se je počasi približala, da je niti opazila nista. Radovedna je bila, za kaj gre pa se je brez pravega vzroka vpletla v razgovor. Takoj ji je bilo jasno, kaj je na stvari.

Mladenč mora nujno odpotovati v Marseille na poroko, ki je nikakor ne more preložiti. Blagajnik pa mu živo dokazuje, da je letalo prenapolnjeno in da je polet nemogoč. Svetuje, naj bi poskakal na letalo, ki odleti čez dobre štiri ure proti Marseilleu. Toda to je mlademu vihravcu prepozno...

Zdajci se je oglasila Madelaine.

»Gospod, če ne nasprotujete, vam jaz lahko prepustim svoje mesto. Moje potovanje ni tako bujno, zato ga prav rada preložim.

Mladenč je bil iznenaden nad Madelainino ponudbo. Pa je moral že zaradi vljudnosti zavrniti njeno velikodušnost. Srečen je pa le bil, ker se mu je vendarle ponudila prilika za polet. In se je brž premislil.

Gospodična, ne vem, kako naj se vam zahvalim za dobroto. Vaša žrtev neznanemu človeku je velika in vendar sprejemam vašo uslugo. Dovolite, da vam plačam letalo za nadaljno pot!

»Hvala,« je hladno odvrnila Madelaine, »ne spodobli se, da bi mi za malenkostno uslugo plačevali. Nadaljevala bom pot z brzovlakom.«

»Potem vsaj dovolite, da vam poklonim ta šopek!« je vztrajal oni.

»Nikakor ne! Te cvetice so vendar namenjene vaši zaročenki,« je napol v zadregi zajecjela Madelaine in jo je nehote občila rdečica.

»Vzemite, prosim, saj lahko v Marseilleu kupim druge!«

In že so spet zahrumeli motorji.

Neznanec ji je skoraj s silo potisnil šopek v naročje, nakar pa se je dvignil v letalo. Ko se je vzpel na stopnice, ji je še pomahal v slovo in potem se je mogočna ptica že zagnala v višave...

Madelaine je ostala kakor prikovana. Od samega iznenadenja je postala še trenutek na mestu, nato pa je zamišljeno odšla proti hangarju. Tako toplo ji je postalo pri srcu ob misli na tega mladeniča... Letalo pa je pogoltnila megličasta nebesna sivina.

Najela je taksi in se odpeljala na železniško postajo. Sklenila je potovanje nadaljevati z vlakom. Ljubila je izpremembe.

Oslovski kašelj ni potrebno zlo

Oslovski kašelj je otroška bolezen in navadno so ljudje mnenja, da mora otrok to bolezen prestat kakor vse druge otroške bolezni. Pravijo, da ima okrog 80 % otrok oslovski kašelj. Prav žalosten je seveda pogled na otroka, ki ga muči ta bolezen. Smilijo se nam malčki, ki jih krči kašlja napadejo. Marsikatera mati je pa skoraj vesela, spričo tega, ker si misli, da je tembolje, čimprej je njen otrok obolel za oslovskim kašljem, bo vsaj v bodoče obvarovan pred boleznijo.

Zdravnik ima o tej otroški bolezni seveda popolnoma drugačno mnenje — kakor poroča doktor Schwanke. Vodja zavoda za eksperimentalno terapijo doktor Schmidt imenuje v svojem delu »Osnove specifične terapije« oslovski kašelj infekcijsko bolezen prvih življenjskih let, ki je vedno zahtevala največ žrtv. Higienik dr. Gundel z Dunaja, ki si je pridobil posebne zasluge za pobijanje davice, je že pred leti izjavil, da je otroški kašelj za dojenčke nevarnejši od škrlatinke, davice in ošpic. Ni torej vseeno, ali oboli za oslovskim kašljem dojenček ali pa šest- ali osemletni otrok. Res se zgodi redko, da otroci umrejo za oslovskim kašljem, toda ta bolezen jim okvari tkivo, zlasti pljuča in sluznice dihalnih organov, s tem pa nagne nežni organizem k obolenju pljuč in k drugim hudim boleznim.

Oslovskega kašlja ne smemo zaradi tega imeti za potrebno zlo. Zdravniki so v zadnjih letih s številnimi poskusi dosegli lepe uspehe pri pobijanju te bolezni. Treba je predvsem oslabilo moč povzročevalcev oslovskega kašlja in trajanje bolezni čimbolj skrajšati. Poleti v višino 3000 do 4000 m, kjer je zračni pritisk manjši in kjer je manj kislika, kar povzroči hitro obnovitev krvi v telesu, žal niso imeli zadovoljivih uspehov. V zadnjih letih so nekateri opazovali, da je bilo otrokom, ki so oboleli za oslovskim kašljem, laže, ka-

njim pa visi v obliki jezička proč. Ta jeziček pritrdimo z leseno kljukico k zemlji v isti posodi kakor je nagelj, na kar ga (jeziček) nato zasujemo z rahlo gnojno zemljo in redno zalivamo. V štirih tednih že poženo vršički. Dobro je, če vršičke potem odrežemo od stare rastline in posamezno presadimo, ko so že prav močni.

Vsaditi dalije, in sicer šele tedaj, ko se ni treba več bati slane. Za dalije izkopljemo pol metra globoke jame, v katere nasujemo dobro težje zemlje, ki pa ne sme biti gnojna, na kar posadimo gomolje. Razmnožujemo jih z delitvijo gomoljnih skupin, ki se v dobri zemlji vsako leto zelo raz-

V kupeju so ji pogledi ves čas lepeli na šopku. Res čudno naključje je doživela. S prav filmsko čudovitostjo se je dogajalo vse to okoli nje. Pred očmi pa je še vedno imela presrečni mladeničev obraz, ko mu je odstopila svoje mesto v letalu. Pa se je je znova polotil strah, docela enak prejšnjemu. Sama zdaj ni bila več v nevarnosti, toda bala se je za neznanega ženina... Kaj, če se njemu zgodi nesreča? Ali ni potem z lastnim odkupil njeno življenje?

Zalostno je skimala z glavo, kakor bi hotela prepoditi nadležne misli. Komaj je čakala, da bi bila že v Marseilleu in da bi se prepričala, ali je letalo srečno prispelo.

Pred njo pa je bila še dolga, naporna pot.

Vso noč ni mogla zatisniti očesa. V polsnu je videla, kako pada veliko potniško letalo v plamenih, a skozi zrak je še na smrt prestrašeni potniki. Med njimi je slišala tudi mladeničev vzrok. Zajokala je, pa se je spet za trenutek umirila, da jo je potem znova še huje napadlo. In potem ni mogla več spati.

Zgodaj zjutraj je brzec prihrumel na marseillsko postajo. Komaj se je polegel hrup kolos, so se na peron vsuli potniki in deset in deset raznašalcev časopisja. Završalo je med ljudmi, ki so se skorajda pohlepno vrgli nad sveže tiskane dnevnike. Tudi Madelaine je kupila posebno izdajo. Zaradi trudnosti je list malomarno vtaknila v žep. Potem je stopila nekaj korakov, da pokliče izvoščka. In že ji ni dalo, da bi tudi ona ne pogledala, kaj prinaša posebna izdaja.

S tresočo se roko je razgrnila list. Velik naslov ji je pognal kri v glavo.

— Katastrofa potniškega letala!... Velika tragedija osemnajstih žrtv! —

V Madelaini se je vse zrušilo. Omahnila je proti taksiju, ki je uslužbeno odprl vrata. Obnemogla od prvega razburjenja je tiho vprašala:

»Kdaj se je zgodila nesreča? Potem je le res?«

»Na žalost, res, gospodična. Strašna nesreča je bila. Pravijo, da take še niso videli.«

»Ah, moj Bog!«

»Letalo iz Pariza je bilo in se je zrušilo iz višine pet sto metrov prav na samo marseillsko letališče. Pri padcu se je vžgal bencinski rezervoar. Vsi potniki s posadko vred so zgoreli. Letalsko osebje je baje izpod pepela in ruševin po-

dar so se igrali v bližini plinarn. Morda zrak v bližini vsebuje teh primesi, ki zavirajo razvoj povzročiteljev oslovskega kašlja v dihalnih organih? Znanost se o tem še ni prepričala.

Veliko pozornost pa je povzročila poročila zdravnika dr. Wirtha z budimpeštanske univerzitetne otroške klinike, kjer so zdravili oslovski kašelj z ultrakratkimi valovi. Oslovski kašelj je v bistvu vnetje in ugotovili so, da ultrakratki valovi preprečujejo širjenje vnetja. Zdravili so 20 otrok in po 12 do 16 zdravljenjih na ta način je bil kašelj ozdravljen. Dr. Wirth sam je poudaril, da ta način zdravljenja še ne more biti povod za preveliko upanje, ker je bilo število zdravljenih razmeroma majhno. Zdravniki poznajo povzročitelja oslovskega kašlja, toda izdelovanje cepiva proti tej bolezni ni lahka reč. Še bolj zamotano pa je delovanje bacila v človeškem telesu. Proti povzročiteljem raznih bolezni tvori človeško telo protistrupe v krvi, toda bacili oslovskega kašlja sploh ne pridejo normalno v krvni obtok, kajti doslej tega bacila v krvi obolelih še niso mogli odkriti. Čeprav delovanje bacila te bolezni še ni popolnoma znano, vendar se je posrečilo nemškimi mikrobiologom izdelati učinkovita cepiva proti oslovskemu kašlju. Ko je nastala velika epidemija oslovskega kašlja na otokih Farer, so cepili 1832 bolnikov — 446 bolnikov pa ni dobilo injekcij. Od cepljenih jih 458 sploh ni obolelo, pri 1336 bolnikih pa je bolezen potekla zelo milo. Od necepljenih jih samo 8 ni obolelo, ostale pa je bolezen hudo napadla. Po izkušnjah cepitve proti oslovskemu kašlju vedno omili potek bolezni in zavaruje bolnika pred mučnimi, dolgo trajajočimi napadi. Najbolje je cepiti proti tej bolezni otroke že v začetku katarja. Mati stori najbolje, ako pelje otroka takoj k zdravniku, ko opazi pri otroku katar, kajti s tem lahko še prepreči razvoj bolezni v nevaren oslovski kašelj.

rastejo. Gomolje moramo deliti vedno tako, da se vsakega dela drži vsaj po en kos starega stebila, na katerem je brst, ker sami gomolji brez vrata ne odžene. Razmnožujemo jih pa tudi s potaknjenci, in sicer na ta način, da močne poganjke, ki poženo junja meseca iz gomoljev, odrežemo in jih potaknemo v zemljo.

Prenešati ločne rastline, palme, oleandere, aralijske in druge na vrt, na prostor, kjer niso lapostavljene žgočemu soncu.

Zrahljati in prisuti zemljo okrog rastlin po vsakem dežju, da ne nastane krog njih teča skorja, ki ne prepušča zraka.

tegnilo osemnajst zgojenih trupel. Tudi otroci so bili... »

Za hipce si je Madelaine priključila pred oči obraze bivših sopotnikov... vseh tistih nesrečnih ljudi, ki so goreli v želji do življenja... do svojih srečnih ciljev... Spomnila se je predesem mladega gospoda, ki mu je bila odstopila svoje mesto v letalu in ga tako nehote poslala v smrt...

Zajokala je. Oči so ji obvisle na šopku rož, ki jih ji je bil dal, preden so je vzpel v letalo.

Zalost, kakršna še nikoli, ji je stisnila srce. Šofer jo je opazoval s sočutjem v očeh.

»Da niste imeli med žrtvami kakega sorodnika ali znanca, gospodična?« je boječe vprašal.

Namesto odgovora je ukazala:

»Peljite me naravnost na letališče! Brž, brž!«

Brez besede jo je ubogal in črna limuzina se je lajajoče zapodila po mestnih ulicah.

Čez četrto ure sta bila na letališču, ki so ga ovijale lahne, sivkaste meglice. Šofer je zavril in v počasnem tempu zapeljal med mogočne hangarje.

»Kje ustavim, prosim?«

»Ali veste, kje je padlo letalo?«

»Evo, tamle! Ali vidite tisto grmado brezobličnih ruševin in pepela?«

»Počakajte me tu!«

Odšla je proti ruševinam.

Zalostni ostanki skrivljene jeklene konstrukcije so se ohlajali v megli. Še večeraj so bile tako lepo in mogočno letalo, za katerega nihče ni mogel pomisliti, da se mu nekoč, v bližnji bodočnosti utegne zgoditi nesreča.

Prišla je čisto blizu. Kovinski deli, vsi ukrivljeni in izmaličeni, večina raztopljena od silne vročine. Pogorela trava daleč naokoli... in v zemlji globoke jame, ki so jih izkopalji težki motorji... Tu se je poznala kri na koščkih pločevine, ki jo je pri padcu vrgla daleč proč od letala... kri, ki je še večeraj tako živo plala po žilah sopotnikov.

Madelaine je jokala. Do obupa tesno ji je bilo ob misli na mladeniča, ki je namesto nje našel smrt v ruševinah letala.

Sklonjene glave in skrušena od žalosti je pričela trostiti po pogorišču dehteče cvetje nageljev, ki jih ji je poklonil on, ker mu je odstopila mesto v letalu, da ga je odpeljalo v smrt.

Brez dela ni jela

Naše Sadjarsko in vrtnarsko društvo je pred kratkim izdalo »Zbornik« za sadjarstvo in vrtnarstvo, v katerem se vrstijo sami zanimivi članki, ki naj poučijo v današnji dobi vsakogar, kdor si da opravka na njivi in v vrtu. Vsakomur v bodrilo pa je lahko članek »Brez dela ni jela«, ki ga je po svojih življenjskih izkušnjah napisal g. Anton Lovšec. Takole nam pripoveduje:

Zemlja pravi: »Deri ti mene, če ne bom jaz tebe!« Srečen je dandanes človek, ki ima lastno zemljo, ki jo lahko obdeluje, saj je zemlja tako hvaležna za vsako delo in nam ljubezen do nje stotero povrne. V tej strašni stiski za prehrano naših družin znamo šele prav ceniti darove zemlje. Naša zemlja je pa večinoma zelo skopa in le s pridnim obdelovanjem jo primoramo, da nam povrne s primernimi pridelki, kar smo ji nudili s obdelovanjem in gnojenjem.

Kako različna je rodovitna zgornja plast zemlje v različnih pokrajinah! Videl sem prekrasno rodovitno zemljo v Galiciji, na Madžarskem, v zgornji Italiji, Banatu, a obdeloval sem že težko ilovico na Gorenjskem, borno zgornjo plast na Gorjancih, lepo črno zemljo na Barju in sedaj na lastnem vrtu v Zgornjem Kašlju. Kakšna je razlika v pogledu rodovitnosti in kako različno je delo z zemljo v teh krajih!

Kadar se peljemo z železnico na Dolenjsko, le pogledmo malo skozi okna in videli bomo, kako se kmet ogiba leto za letom male skale, ki gleda sredi njive že stoletja v svet in bo še gledala, ker se gospodar ne more odločiti, da bi jo pozimi z nekaj strelji odstranil, jamo zravnil in gladko bi lahko ofal čez mesto, kjer mu je sedaj odstranjena skala vsako leto zaustavljala plug. Ako vinogradnik lahko odstrani v vinogradu vse skale do globočine 90 cm, bi tudi gospodar lahko razstrelil teh par posamičnih skal na svoji njivi.

Vinogradnik tako lepo porabi razstreljene skale za zidavo škarp in stopnic v vinogradu. Kmet bi pa lahko popravil z odstranjenim kamenjem kotanje na občinski ali lastni poljski poti. Treba je kmeti samo veselje do dela in vse se sčasoma naredi. Trdna volja premakne tudi skale, pobere kamenje in navozi rodovitno zemljo. Res je težko popravljati za Bogom ravno zemljo, a ravnati se moramo po božjih besedah: »V potu svojega obraza si boš služil kruh,« in po slovenskem pregovoru: »Brez dela ni jela!«

Prva stvar pri vsaki obdelavi zemlje je, da pogledamo zemljo na njivah, travnikih, vinogradih in vrtovih, kako globoko sega rodovitna plast zemlje, in pri tem premislimo, ali bi se dalo z rigolanjem, prekopavanjem in dovažanjem zemlje kaj doseči za izboljšanje rodovitnosti in povečanje zemeljske površine.

Ko sem prišel na Notranje Gorice, sem šel že po nekaj dneh s krampom in lopato po vsem šolskem zemljišču in sem delal pol metra globoke jame ter pregledovali, kje se bo lahko naredil vrt, kje sadila sadna drevesa in kje bo najboljša zemlja za zelenjavo. En del šolskega zemljišča je bil že v najemu, služil je za pašnik. Ta del vrta ima najboljšo vrtno zemljo; morali smo vso površino zrigolati; na površini kakih 600 m² je bila samo ena velika skala, ki smo jo trije moški prevahili na pot, s katere sem zmetal vso rodovitno zemljo, na pot pa navozil iz bližnjega kamnoloma kamenje. Sedaj je na tem prostoru lep sadovnjak in zelenjadni vrt.

V avgustu mesecu sem videl od suše in sonca ožgano travo na prostoru kakih 500 m². Ko sem udaril s krampom v zemljo, sem videl, da je rodovitna zemlja samo 8 do 10 cm globoka, a pod njo živa skala. Kaj naj napravim s tem nerodovitim prostorom? Premišljujem in si mislim: se bo že kdaj nudila prilika, da se bo dobila kakšna rodovitna zemlja, gotovo pa cestno blato in nekaj barjanske črnice. Prosil sem uvidene moše pri krajevnem šolskem odboru in sklenili so najprej navoziti na vsako posajeno drevo 1 m³ cestnega blata. Takoj spomladaj sem zasadil na to blato enoletne okulete pritličnih jablan. Možakarji so se v začetku malo smejali temu mojemu delu, ko so gledali drevesca brez krošnje, vsajena na kupe, in delali razne opazke. Tudi dečkom, ki so porazili ta drevesca za vajo, kako se odreže deblo za vzgojo krošnje, se je čudno zdelo in so si mislili: le kaj bo s temi drevesci? Drugo leto nam je prodal posestnik nad kamnolomom 200 m³ dobre njivske zemlje in vso to zemljo smo zvozili v novi sadovnjak. Sedaj se je vzdignila rodovitna plast zemlje za 30 do 35 cm in čez 6 let so videli možaki in dečki, ko smo jeseni obirali jabolka, da je dal rodoviten jonatan 35 kg lepih jabolk. Na tem prej nič vrednem svetu je nastal lep sadovnjak pritličnih jablan, sajenih v kvadratni razdalji 5 × 4 m.

Sedem let sem delal na tem šolskem vrtu in pripeljal na tisoče samokolinic zemlje, kamenja in peska. Imel sem najlepšo zabavo in zadoščenje, ko sem puščavo spremenil v teh sedmih letih

Kaj je materialna vojna?

Po silovitem topniškem ognju razdejane trdnjave pri Verdunu in v prvi svetovni vojni

Nemško vojno poročilo je pred dnevi navedlo, da je v Južni Italiji zavihrala silovita materialna bitka, ki še venomer traja. Kaj razumemo pod imenom materialna ali tvarna bitka? Upokojeni nemški podpolkovnik Albert Benary pojasnjuje:

Ta izraz, ki ga zdaj pogostejše srečujemo v vojnih poročilih, je bil skovan sredi prve svetovne vojne in sicer v tistih dneh, ko je besnela silna bitka ob reki Sommi na Francoskem. Ze v prejšnjih vojnah so bile postavljene na ozkem prostoru presenetljivo velike množine topništva v borbo. Tako je 150 avstrijskih baterij pri Aspernu v maju 1809 v petih 6 urah postrelilo blizu 40 tisoč granat. V naglo potekajočih premikalnih bojih nemških vojn za zedinjenje sredi in ob koncu 19. stoletja kakor tudi v začetku svetovne vojne pa so bile bitke značilne po tem, da so vojskovoje pošiljali v borbo množico borcev in ne tolikanj množine materiala. Na vzhodni fronti je uporaba materiala v prvi svetovni vojni stopila le redkokdaj v ospredje. Prostrana bojišča niso omogočala združevanja izredno velikih množin topništva na manjših področjih bojišča. Carska vojska spričo takratne ruske industrializacije, ki je bila šele v početnem razvoju, ni bila v stanju, da bi postavila v borbo velike množine topništva, pač pa so to lahko storile njene zaveznice na zapadu, ki so imele svojo vojno industrijo že visoko razvito, razen tega pa so dobivale veliko pomoč iz Amerike. Nemška vojska pa je lahko v prvi svetovni vojni tudi brez velikega nakopičenja topništva in drugega materiala držala rusko vojsko v šahu.

v krasen vrt, na katerega sem bil ponosen sam in še vaščani. Ko sem odšel na novo službeno mesto, sem zapustil na šolskem vrtu 167 sadnih dreves v raznih oblikah, od katerih sem se prav težko ločil.

Vedno sem pa mislil: če delaš za druge, čemu bi še sam sebi ne ustvaril vrta? Nudila se je prilika, da sem po ugodni ceni kupil svet, ki ga je dobil moj brat za doto. Prav ta košček domače zemlje mi je pa zato tako drag, ker je najlepši spomin na mojo umrlo mamo, ki je to zemljo tako ljubila. Ob neki priliki mi je povedala takole: »Tone, pogledj to našo zemljo, vso to našo domačijo nam je zapustil umrlj stric. Ko sem prvič šla v prekrasnem majskem jutru po tej darovani zemlji, sem pokleknila nanjo, jo poljubila, se od veselja zjokala in jo vzljubila. Saj nas ona redi, vaju študira, in glejte, da jo nikdar ne izgubite in ne prodate!«

Vesel sem bil, da sem dobil ta košček zemlje, toda kako bom sadil na njej sadna drevesa, ki imam z njimi velikansko veselje, ko je pa ta zemlja tako alaba, saj je rodovitna plast samo 15 do 20 cm globoka, spodaj pa sam prod! Korajža velja in s trdom in dobro voljo se marsikaj naredi. Drevesca sem vsadil na 30 cm visoke drevesne kolobarje, v globoko sem pa skopal samo do proda. Dobil sem 20 vagonov zemlje, to je bilo treba vso presejati; kamen devljem v cesto, ki bo 2,40 m široka in 200 m dolga. Vso rodovitno zemljo s te poti vozim med vsajena drevesa, ki sedaj že prav lepo rastejo in rode. Tu sedaj preskušavam različne znane in neznane sorte. Sedaj nastaja na tej pustli, peščeni zemlji lep vrt, le škoda, da ga ne bodo nikdar videli moji umrli: oče, mama, ženka in sinko, ki so to zemljo ljubili.

Silovita borba pri Verdunu

Na zapadni fronti se je takrat zagrizenost obeh nasprotnikov pri uporabi materiala stopnjevala od leta do leta. Pri silno utrjenem Verdunu je bilo za prvi napad na komaj 5 km širokem področju tretjega nemškega armadnega zbora postavljenih v borbo: 76 poljskih topov, 216 težkih topov in 16 najtežjih topov kalibra 30,5, 38 in 42 cm, nadalje pa še naslednji material: 125.000 ročnih granat, 7.000 zaščitnih oklepov, 6.000 skarij za rezanje žice, 17.000 lopat in istotoliko kram-pov, 80.000 svetilnih patron, 1 milijon vreč peska, 265.000 kg bodeče žice, 30.000 tramov in desk, 1.000 lestev za napad in še marsikaj drugega. Statistika niti ne navaja, koliko je bilo na tem mestu uporabljenih metalcev min. Povprečno računajo, da je bilo v 30 tednih najhujših bojev na verdunskem bojišču, obsegajočem 260 kv. kilometrov, uporabljeno 1.350.000 ton jekla, torej povprečno 50.000 ton na vsak hektar. Za tolikšen tovor je bilo potrebnih nič manj kakor 90.000 vagonov.

»Topništvo zmaguje, pešadija zaseda«

Cepprav tolikšen material v verdunski bitki ne napadalci ne branitelji ni pripomogel do odločilnega uspeha, so vendar ostali na strani zaveznikov venomer prepričani, da je to bila njihova zmaga. Na taki podlagi je potem francoski topniški general Herr utemeljil svoj nauk: »Topništvo zmaguje, pešadija pa samo zaseda.«

Topniška priprava se je pri velikih napadih zaveznikov na takratni zapadni fronti vršila dne-

Le zakaj vam vse to pripovedujem? Upam, da boste svojo domačo, rodno, četudi marsikje nerodovito zemljo vzljubili in jo skušali izboljšati. Tisto, ki jo že imate, pa boste ohranili potomcem. Kdor je pa še nima, naj prvi prihranjeni denar vtakne v zemljo. Saj je svet tako velik in vendar marsikdo nima prostora, kamor bi stopil na svojo, legel v senco lastnega drevesa, utrgal z njega sad in jedel zelenjavo iz svojega vrta. Res je a zemljo mnogo dela, a to delo nam nudi največje veselje, zadovoljstvo, mirno življenje in zemlja nas nikoli ne vara.

Veliko dela, truda in skrbi sem imel s šolskimi vrtovi, od teh danes nimam nobene koristi; imam pa zavest, da sem storil svojo dolžnost. Vi pa delate na svoji domačiji za sebe in za svoje otroke. Ozrite se malo okrog po domačiji, pa boste videli, koliko dela vas še čaka! Na marsikaterem prostoru bi že lahko stalo sadno drevo ali nastal majhen vrtiček, treba je samo pripeljati rodovitno zemljo, ki marsikje leži v debelih plasteh neizrabljena. Na nekaterih krajih hodimo po rodovitni plasti, kjer se ob deževju vgrezajo naše stopinje v zemljo, tu bi moralo biti lepo nasuto s prodom; a drugje bi nam ta rodovitna zemlja tako prav prišla. Res se je v teh časih naredilo marsikaj in nastali so vrtovi in njive, kjer so bile prej gmajne in puščave.

Naša zemlja naj pa kaže tudi tujcu, kaj se da s trudopolnim delom in dobro voljo doseči; opozarja naj zanamce, da so bili predniki pridni, razumni ljudje, ki so ljubili rodno zemljo in se niso izogibali in bali dela, ampak so porabili vsak prosti čas, da so izboljševali rodovitnost zemlje, ki nam vrača le toliko, kolikor mi njej nudimo z rigolanjem, prekopavanjem, navažanjem, ora-njem in obdelovanjem in gnojenjem.

ve in dneve in je segala vedno dalje nazaj v zadnje. Za topniško pripravo bitke ob Sommi poleti 1916 je bilo na širini fronte 40 km postavljenih v boj 1850 poljskih in 1000 težkih topov; tretjina teh topov je bila postavljena v težišče napadalne fronte na višini Vimy. Na vsakem kilometru je bilo po 483 topov. Izstreljenih je bilo nič manj kakor 2.700.000 granat. Podobno je bilo razmerje v skoraj istočasno nastalih bitkah ob Aisni in v pokrajini Champagne. Tudi tu je bila uporaba materijala za tretjino večja kakor v bitki ob Sommi. Tu je bil na vsakih 20 metrov postavljen po en težki in en lahki top kakor tudi po en metalec min.

Na nemški strani je na 38 km široki napadalni fronti v bitki za predor pri Chemin de Dames konec maja 1918 izstrelilo 1100 baterij najrazličnejših kalibrov okroglo 2 milijona streliv. Nemški polkovnik Bruchmüller navaja v neki svoji knjigi o takratnih bitkah, da bi bila dolžina municijske kolone za prevoz tolikšne množine streliva izgledala takole: če bi bili poljski vozovi za prevoz streliva tekli druga za drugim, bi se trak vlekel v daljavo 540 km, kolikor je zračna črta od Berlina do Düsseldorfa.

Od jeseni 1917 dalje se proti topništvu in metalcem min začeli nastopati tanki. Takoj pri prvem skupnem nastopu tankov dne 21. novembra 1. 1917. pri Cambraiu je nemška obramba naštel 324 tankov angleškega tankovskega zbora. Dne 8. avgusta 1918, ki ga tudi nemški vojni zgodovinarji beležijo kot črni dan nemške vojske, je

število napadajočih tankov naraslo na 424. Zanimivo je, da v materijalnih bitkah prve svetovne vojne sploh še niso vštete letalske bombe, čeprav je tudi teh bilo vrženo precejšnje število.

In v sedanji vojni?

Sedanji vojni pohodi na Poljsko, Norveško, na zapad in na Balkan, kakor tudi začetni boji na vzhodni fronti zavoljo naglega poteka niso dali prilike, da bi se razvile velike materijalne bitke. Za drugo obdobje vojne na vzhodni fronti velja isto, kar smo rekli za vzhodne bitke v prvi svetovni vojni. Spriči prostranosti bojišč je — kljub vedno večji uporabi materijala na sovjetski strani, ki je izkazana s številkami po uničenih ali zaplenjenih tankih, metalih min, topovih in letalih — prišlo zgolj na posameznih ožjih žariščih do materijalnih bitk, kakršne so bile na zapadni fronti v teku prve svetovne vojne. Za primer take bitke naj bo navedena borba na 5 km širokem mostišču Kiriš v odseku Volhova, kjer je nemška topniška divizija v dveh mesecih postrelila 4000 ton streliva, od tega v enem samem mesecu 37 tisoč 800 lahkih in 11.500 težkih granat, kakor tudi 35.000 granat iz infanterijskih topov in iz metal granat. O porabi streliva na sovjetski strani v istem času pri Kiriših, seveda ni podatkov, vendar nedvomno ni bila manjša kakor nemška. Tudi uporaba sovjetskih tankov je tu bila velika. To je izkazano s tem, da je ista nemška divizija v dveh mesecih sestrelila 193 oklopnih voz.

Velika obtožnica

Ze več ko dve leti skoraj ne mine dan, da ne bi naši dnevniki poročali o krvavitvi slovenskega naroda, ki jo v raznih naših predelih povzročajo komunisti. Okrog 25.000 žrtev je bilo doslej že zakopanih v slovensko zemljo, niso pa še preštete slovenske domačije, cerkve, šole in razni prosvetni domovi, ki štrle samo še kot ruševine v zrak. Na tisoče Slovencev so savojški karabinjerji odgnali v internacijo, kjer so mnogi umrli. Številne slovenske družine so docela izumrle ali pa so vsaj do skrajnosti prizadete. V Ljubljani morajo životariji mnogi begunci, ki jim maščevalnost komunistov ne dopušča, da bi se vrnili domov in obdelovali rodno zemljo.

Nesteta grozovita dela komunizma na slovenskih tleh so v splošnem znana, vendar pa jih v velikem toku dogodkov ljudje radi tudi pozabljajo, če ne v celoti, vsaj v podrobnostih. V sedanji odločni borbi proti komunizmu, ki je utelovljena zlasti v hramben nastopanju domobranskih oddelkov, je izšla knjiga »Črne bukve«, ki nam do podrobnosti opisuje dosedanje delo komunistične Osvobodilne fronte proti slovenskemu narodu. »Črne bukve« so velika obtožnica slovenskega ljudstva, ki toži »vse krivce prestanega in sedanjega gorja kot narodne in človeške zločince ter terja zanje kazni, kakršno zasluži načrtno, iz tujine naročeno uničevanje katerega naroda«. Na 247 velikih straneh je zbrana obilo dokaznega gradiva, podprtega z izjavami in dokazili po izvirnih dokumentih, ki so javnosti na razpolago. Po slikah pa spoznamo premnoge žrtve, ki so jih pobili komunisti. Upravičeno zato je prvi uvodna opomba v knjigi: Tisoči in tisoči mrtvih Slovencev, razdejana domovina, padec v kulturne ter gospodarske razmere pred 100 leti, uničenje ne nadomestljivih stvarnih dobrin ter kulturnih spomenikov, državljanska vojna ter iz nje izvirajoči razdor in oslabeitev naše narodne sile — to so dejstva, s katerimi slovenski narod danes pred vsem svetom obtožuje komunizem, njegove domače in tuje voditelje ter vse tiste, ki so komunistično delovanje na slovenskem ozemlju podpirali, zagovarjali ali opravičevali.

S temi besedami je jedrnat oboležena vsebina »Črnih bukve«, ki ostanejo pretresljivi zgodovinski dokument. Kdor v nerazumljivem samozadovoljstvu še vedno mlačno zamahne z roko, kadar je govora o komunističnem prelivanju krvi na slovenskih tleh, naj vzame v roke »Črne bukve«, pa bo — če ni zakrknjen — spoznal, kakšna je zgodovina OF, njen namen in njeno početje.

Tako imenovana Osvobodilna fronta je začela v slovenski javnosti nastopati po vstopu Sovjetske Rusije v sedanjo svetovno vojno in ima kljub različnemu krinkanju venomer komunistični značaj. Kot taka je protislovensko gibanje, kar se je kmalu pokazalo s poboji in požigi zlasti na Dolenskem. Čim je vodstvo OF mislilo, da je s svojo revolucionarno propagando pripravilo razpoloženje za pokolje slovenskega prebivalstva, je šlo na delo. Začela se je doba tako imenovanih »likvidacij«, kar pomeni v navadnem življenju premišljen in načrten umor. Likvidirani so bili ne samo posamezniki, marveč cele družine in skupine, po lanskem savojškem izdajstvu pa so sledili posebno veliki pokolji. Kočevski proces, pri katerem je bilo na smrt obsojenih 16 slovenskih borcev, je globoko pretresel vsjo pošteno slovensko javnost. Po-

drobnosti o pomoru nedolžnih žrtev so opisane stvarno in vendar tako pretresljivo, da človek ne more prav pojmiti, odkod se je vzela taka posurovelost. Kakor na velikem vojnem spomeniku se vrste v abecednem redu imena in slike nesrečnih žrtev. Mladenci v cvetoči dobi življenja, otroci, žene, neveste, zreli možje, duhovniki, bivši častniki — ena sama otožna galerija slovenskih ljudi, ki so imeli samo ta greh, da niso bili komunisti. Padli so pač zaradi tega, ker je odpor slovenskega ljudstva proti komunizmu pripravil vodilnega moža OF do strahotne izjave, katero je izrekel na Vinici poleti 1942, ko je dejal: »Vseeno je, če od Slovencev ostanemo živi samo trije, pa tisti pravijo — to je komunisti.

Zalozila slovenskega ljudstva pa se je še prav posebno zato stopnjevala, ker je naš komunizem našel podlega zaveznika v savojški vojski. Najstrahotnejši dokaz te izdajalske zarote so koncentracijska taborišča, v katero so cesarski vojniki samo leta 1942 odvedli kakih 25.000 Slovencev. Razmere, v katerih so ti po ogromni večini nedolžni slovenski ljudje živeli, so bile take, da so bile v obraz slehernim človečanskim načelom pa tudi določilom mednarodnega prava. Da je bila umrljivost zlasti na Rabu, kjer je v kratkih

6 mesecih od 12.000 interniranih Slovencev pomrlo najmanj 3000 ljudi, tako strašna, je vzrok sodelovanje med cesarjevo vojsko in med komunisti. Cesarska vojska je pozneje, ko je Rab postal le prekrivna in prenečloveška zadeva, trdila, da je teh 12.000 Slovencev odpeljala tja, da bi jih »zaščitila« pred komunisti. Tudi mnogim izmed mučnikov na Rabu je v »Črnih bukva« imenoma ohranjen časten spomin. V »Črnih bukva« se je bilo treba seveda omejiti samo na kratko sliko slovenskega mučeništva na Rabu, novih knjig pa čakajo izpovedi nesrečnikov, ki so trpeli po koncentracijskih taboriščih v Gonarsu, Padovi, Trevisu, Renicciu, Visci in v drugih italijanskih krajih nesrečnega imena. Med 25.000 Slovencev, poslanimi v internacijska taborišča, pa je bilo komaj 3000 komunistu prijaznih ali komunizma sumljivih ljudi!

Sodelovanje OF z badoljevci je v knjigi izpricano z natančnimi podatki in slikami. Zlasti so pojasnjeni sestanki generala Ceruttija in drugih savojških oficirjev s komunističnimi voditelji na Dolenskem. Cilj pripadnikov savajske vojske je bil: uničenje Slovencev. Ljubljanska pokrajina je bila od vseh dežel v Evropi vojaško najmočnejše zasedena, saj je na vsake 3 njene prebivalce prišel vsaj en najmoderneje oborožen pripadnik cesarske vojske. Ker ljudstvo razen komunistov ni dalo povoda za uničevalne nastope, je cesarska vojska hotela povode v korist komunistov umetno ustvariti. Vedele je, da tudi to ne bo mogoče, dokler bo slovenski narod složen in enoten. Zato ga je hotela razkrojiti.

Velika je, da je OF edina sila, ki se ji bo posrečilo zasejati med Slovence načelni in politični razdor, zato jo je že v začetku z vsemi silami podprla ter ji omogočila nastanek in delo. Vojevanje savajske vojske zoper OF je bila samo komedija, kajti OF je bila deležna ne samo zaščite, marveč tudi dejanske podpore. Nekoč je general Cerutti poslal v Stražo pri Novem mestu kar tri vagone orožja, streliva ter italijanskih vojaških oblek za OF. Ta je v vsej okolici Straže mobilizirala voznike, ki so cesarsko blago na 52 vozov speljali v razna skrivališča. In priznati je treba, da se je OF izkazala hvaležno. Ko je z 8. septembrom nastopil razkroj cesarske vojske, je OF omogočila generalu Ceruttiju in trumam badoljevcev prehod preko slovenskega ozemlja, zaostale badoljevce pa je sprejela v svoje oddelke, da se nadalje bore »za svobodo slovenskega naroda«.

Velika obtožnica slovenskega ljudstva, ki smo jo s temi podatki kratko oboležili, zato je ni naperjena samo proti vsem vodilnim možem OF, marveč tudi proti vsem savojškim cesarskim dostojanstvenikom in oblastnikom, ki so zločinsko delo OF proti Slovincem kakor koli podpirali. Na odgovor jih kliče za vse gorje, ki je bilo slovenskemu narodu povzročeno posredno ali neposredno, za vso človeško, stvarno, duhovno, politično in kulturno škodo, ki bi bila Slovence docela pahnila v prepad, ako ne bi bil v pravem času nastal obrambni pokret, ki zdaj zmagovito ponaša razvito zastavo v trpeče slovenske kraje.

Tudi tašča je bila nekoč dekle

O taščah smo v našem ženskem kotičku že razpravljali. Toda ne bo odveč, če o njih še ponovno pokramljamo. Zlasti v današnjih časih, ko je treba, da žive družine složno, ne sme biti med taščami in zeti ali snahami nobenega prepira.

Malokomu so posvetili pisatelji vseh časov in krajev toliko pažnje, kakor taščam. Skoraj bele vrane med vsemi pa so tisti, ki bi bili povedali o taščah kaj dobrega, večina je pač opisala taščo kot neko potrebno zlo pri hiši, torej vse drugače, le laskavo ne. Ni torej čudno, da je nastalo v svetu že toliko slanih in neslanih smešnic na račun tašč.

Pa bi človek navsezadnje le rad bil na čistem, kako je s to zadevo — ali se dela taščam v glavnem krivica ali ne. Ali so si res zaslužile v tolikih in tolikih primerih pridevek hišnega znanja?

Tudi tašča je bila nekoč mlado dekle, se je poročila, postala mati ter skozi dolga leta odgajala svojo deco. Todi leta naglo teko. Sedaj je že njena hči godna za možitev. Stoji pred trenutkom, ko se bo iz matere spremenila najprej v taščo, nato pa, če Bog da, v babico. Za taka nova dostojanstva pa mora imeti sebe nekoliko v oblasti, mora se prevzgojiti in pripraviti, da bo svojim novim nalogam in svoji novi vlogi v hiši kos. Tega pa menda večina bodočih tašč ne zna, zato postajajo v mnogih hišah tak kamen spotike, in zato gre o njih tak sloves po svetu.

Znano je, da se može tašč zelo bojijo, včasih upravičeno, včasih neupravičeno, bojijo se pač, ker ne vedo, kaj jih čaka. Zato naj bodo vse bodoče tašče trdno uverjene, da jih razni kandidati za zete prav tako natančno opazujejo in proučujejo kakor nevesto, če ne morda še bolj. Izkazalo se je namreč že mnogokrat, da je imela srečnega nesrečnega takoj od poročnega dne naprej bolj v oblasti tašča nego žena. Ker pa želi biti bodoči

mož vsaj v svoji družini gospodar, bo zelo previden in si bo stokrat premislil, preden si bo v eni sapi tako rekoč dve ženski nabasal. Bodoča tašča naj bo torej previdna in naj ne misli, da je njena hčerka edino dekle na svetu. Nikakor pa si naj ne lasti pravice, da onesreči svojega otroka, zato ker pač njej zet ne ugaja. Najslabši zet je lahko najboljši mož.

V mestu tašče prav za prav niso tako razvpite kakor na deželi, ker v mestu si mladi pošečejo svoje stanovanje. Huje je na deželi, kjer ostane ves babilon v hiši. Tam si pogosto tašča obleče kar dvojne hlače — moževe in zetove, in to mora biti res prvi pekel.

Idealna slika tašče bi bila tale: tašča, ki biva pod isto streho z mladimi, naj se čim bolj umakne mladim izpod nog. Naj ne bo vsiljiva s svojo ljubeznivostjo, še manj pa z dobrimi nasveti. Naj ležita mlada dva tako, kakor si bosta oziroma sta si postlala. Vsak je sam svoje sreče kovač. Tašča je mladima potrebna šele takrat, ko se ji ma rodi prvo dete ter se izpremeni iz hude in nezaželene tašče v dobro in zaželeno babico.

Vse je pa odvisno od tega, kak vtiš bo naredila tašča na zeta že pred poroko. Ako bo opazil, da neprestano hrumi nad svojo hčerko, jo hujska sedaj proti temu, sedaj proti onemu, ji po celi farl izbira ženina, ne ozira se na to, da je hčerka že izbrala, in ako opazi še to, da je sedanji družinski poglavar pod copato — se bo lepo poslovil ali pa bo odpeljal svojo ženo čim dalje od tašče.

Simpatično taščo pa bo zet vzbujal že samo zaradi tega, ker je mati njegove žene. Življenje v troje jim bo potekalo morda še lepše, nego če bi bila mlada dva sama. Vse, vse je odvisno od tašče. Tašča je lahko trdna vez med mladimi zakonci — je pa na žalost zelo pogosto razdiralka mlade sreče. Zakaj? Ker ne zna biti tašča.

PO SVETU

× **Lakota in razkošje v Neaplju.** Ameriški časopis »Time« prinaša opis življenja ameriških častnikov v Neaplju. Napadi stradalajočih Italijanov na ameriške oskrbovalne prevoze na bojišče so na dnevnem redu. Vojaške volnene odeje prodajajo na črni borzi po 15 dolarjev komad, ker jih barvajo in predelujejo v ženske plašče. Na dan prihajajo razne skrite zaloge alkoholnih pijač. Ameriški štabni častniki prireajo svoje »coco-tail parties«. Dnevno odvarjajo nove in vedno bolj razkošne nočne klube. V kratkem času so otvorili 10 kinogledališč »le za Američane«. Število spolnih bolezni narašča ter je večje kakor v Veliki Britaniji in severni Afriki.

× **Mučilnica v gradu.** Iz Rima poročajo: Po večdnem pustolovskem begu je uspelo elektromonterju Henriku Franchiniju iz Caserte, da se je preoblečen v ameriškega častnika prebil do nemških položajev. Franchini je izjavil rimskim zastopnikom tiska: V Caserti so Italijani kmalu prevzeli civilno upravo. Pod poveljstvom žida Lewyja, ki je bil kmalu splošno znan kot »krynik iz Caserte«, so se iz kaznilnice odpustili komunisti razbesneli nad prebivalstvom. Ni minil dan, da ne bi bilo streljanja na dnevnem redu. V tovarnah so zaprli številne delavce, ki so se bili drznili izraziti svoje nezadovoljstvo zaradi katastrofalnih razmer. Kdor se ni prostovoljno podvrnil židovim ukazom, je bil kot ljudski sovražnik k zaprti in spravljen v grad, kjer je izvrševal Lewy svojo krvavo strahovlado in kjer so ga potlej po zloglasnih metodah GPU-ja mučili do smrti. Nesrečne žrtve so bile potlej zakopane v svetovno znanih vrtovih gradu v Caserti.

× **Angloameričani zasedajo, boljševiki vladajo.** Iz Rima poročajo: Prebežniki iz nekega Bado-glijevega polka na južnoitalijanskem bojišču javljajo o boljševiški strahovladi na italijanskem ozemlju, zasedenem po Angloameričanih. Poročnik Luigi Scarpi, čigar rodno mesto je tudi v angloameriških rokah, je poročal nekemu nemškemu polkovnemu štabu: »Moj polk je bil pred od-

hodom na bojišče 6 tednov v Foggiji. Med tem časom smo doživljali boljševizem v vsej njegovi kulturi. Namesto ameriške vojaške uprave so vzpostavili italijanske civilne oblasti, ki so jih vodili izključno boljševiški elementi. Za župana je bil postavljen nek Bizzi, s pravim imenom Rosenstein. Že po nekaj dneh se ga je vse najbolj balo v mestu. Njegovo prvo delo je bil odgon nad 500 otrok v starosti 8 do 14 let v Sovjetsko zvezo. Temu odgonu so sledili še nadaljnji odgoni.«

× **Insulina proti raku.** Prof. Emanuel Roberti iz Firenc je pri zdravljenju nekega duševno bolnega z močnimi injekcijami insulina slučajno ugotovil, da je izginila na njem novotvorba raka. Skupaj z radiologom prof. Annibalom Casatijem je svoje poskuse nadaljeval in prišel do zaključka, da se rak da izlečiti s pomočjo insulina in naknadnega obsevanja. Za zdravljenje raka se potrebuje mnogo insulina, ki ga pa vsak organizem ne prenese. Zato ta način zdravljenja ni mogoč v vseh primerih raka.

× **Revež je podedoval milijon lir.** Eddie Guerius ima za seboj zelo burno življenje. Zaradi goljufije je bil pred 25 leti obsojen pred pariškimi sodiščem na 20 let pregnanstva v francoski Gujan. Leta pregnanstva bi moral preživeti na nekem samotnem otoku. Ker se je lepo vedel, je bil pozneje prideljen bolničarskemu oddelku. Ni pa bil zadovoljen. Venomer je glodal v njem črv nezadovoljstva, težnje po svobodi. Odločil se je za beg. Mesec dni se je pripravil na to, končno se mu je posrečilo, da se je skrivaj vkrca v pripravljeni čoln, na katerem je odplul v neznano smer. Imel pa je srečo, pristal je ob obali Severne Amerike. V žepu je imel deset centesimov, a bil je brez dokumentov. Za Guerinsa se je pričelo novo življenje, toda to ni bilo prijetno. Bil je v vednem strahu, da ga bodo izsledili. Taval je iz kraja v kraj ter se preživljal z milodari ter prigriznimi zaslužki. Tako je minilo 25 let beganja, bede, pomankanja in strahu. Guerins je postal starček, ves zanemarjen, siromašen in zapuščen, toda še vedno v strahu pred ponovnim pregnanstvom. Usoda ga je pred leti zanesla v Pariz. Živel je v neki drvarnici, že onemogel in slaboten. Siromašen starček je že bil na tem, da umre od onemoglosti in lakote, saj si ni zaradi oslabelosti mogel prav nič pomagati, ko so ga nepričakovano obiskali trije gospodje od policije. Guerins je prebledel od strahu, ker se je bal, da bo moral z

njimi. Toda njegovo presenečenje je bilo nena- vadno, ko je iz njihovih ust zvedel veselo novico, da je podedoval po pokojni teti v Ameriki milijon lir.

× **Od odkrivanja do salutiranja.** Vojaški pozdrav, salutiranje, je razmeroma še mlad. V starih vojskah sploh niso poznali pozdrava z orožjem, niti z roko. Če je, recimo, srečal rimski legionar stotnika, se je priklonil kakor pred civilistom. Šele v srednjem veku se je pojavil pozdrav z orožjem, tako da je vojak dvignil sulico ali meč. Vojaško pozdravljanje z roko, salutiranje, izvira iz 16. stoletja, in sicer iz dobe, ko so vo-jaki nosili trioglate klobuke. Prvotno so pozdravljali z odkrivanjem, pozneje so pa začeli salutirati. Leta 1788. je bil vojaški pozdrav urejen tako, da so nižji oficirji pred višjimi mirno obstali in se odkrili. Navadni vojaki so pa pred svojimi častniki samo obstali, obrnjeni proti njim, dočim so drugi salutirali, ne da bi obstali. Šele med francosko revolucijo je bil uveden enoten vojaški pozdrav. V Napoleonovih armadah se je pozdravljalo samo še z roko. Izvzeti so bili samo generali, ki so se še vedno odkrivali.

× **Dom bolelega srca.** Zavod Wilhelma Kerckoffa je brez dvoma največji zavod za znanstveno raziskovanje srca na svetu. Ustanovila ga je Luiza Kerckoff v spomin na svojega moža v Neuheimu v Nemčiji in je dandanes ponos nemške znanosti. Po skrbni Kerckoffove vdove se zavod stalno razširja in izpopolnjuje. Naglo razširjanje srčnih in žilnih obolenj, ki ga opažamo v zadnjih letih, je zdravniškemu svetu že dolgo prizadajalo mnogo skrbi in strokovnjaki so si izdajna želeli posebnega znanstvenega zavoda za proučevanje srca. Tako je ustanova gospe Kerckoffove ustregla živi potrebi. Ustanovitev in vzdrževanje zavoda stane težke milijone, ki se črpajo iz Kerckoffove zapuščine. Mož je bil iz Hannovera, kjer se je rodil leta 1856. Potem je z očetom odšel v Ameriko, kjer si je družina nabrala lepega premoženja. Mladi Wilhelm se je šolal v raznih mestih Nemčije, potem pa se je vrnil v Ameriko, kjer se je posvetil trgovini. Kmalu je dosegel uvaževanja vredno mesto med ameriški kapitalisti. Gradil je železnice in parnike, bil je prvi, ki je uporabljal tekoče kurivo namesto premoga v ladijskih strojih. Z ustanovitvijo zavoda si je postavil spomenik, ki bo vsem prihodnjim pokolenjem označilo njegovo ime.

Ivan Mazi:

Iz mladih dni

V času, ko sem prvič služil, je moja mati hodila na dnino. Vem, da je še bolj zgodaj vstajala in se vračala še bolj pozno domov kakor prejšnja leta, ko sem bil še pri njej; takrat sem vedno zjutraj še v polsnu mahnil z roko poleg sebe in se žalosten prepričal, da me je zopet pustila sama. Po navadi sem take dni poleg postelje našel kos kruha, ki ga je bila prejšnji dan zasužila, in lonec kislega mleka.

Čez dan je prav za prav nisem dolgočasil. S sosedovimi dekletji, z Ivanko, Francko in Ančko smo se igrali na veliki skali, ki se je dvigala med hrasti v ciru. Na njo smo nanosili zemlje, v katero smo potem sadili in presajali cvetice. Svoje vrtičke pa smo obrobili s šmarnicami, ki še danes tam rastejo.

Ko se je zvečerilo, sem začel težko pričakovati mamo. Ob mislih, da se ji je mogoče kaj pripetilo, sem pričel jokati. Stara Anka, ki je tudi stanovala v hiši, me je podražila, da me mama nima nič rada, in je šla v svojo kamro spat. Jaz pa sem gledal skozi okence, dokler se je kaj videlo. Potem sem šel še v vežo in sem skozi napol odprta vrata gledal in gledal. Naposled sem stekel po stezi do grčka, se vlegel na tla in prisluhnul, k'je poje murenček svojo večerno molitev. Tako se je zgodilo nešteto krat. Če sem med tem začel materine korake, sem planil kvišku in ji stekel nasproti. Vsakokrat sem se prepričal, da me ima rada. Videl sem, da mi je, če je bilo le mogoče, prihranila kak boljši prigrizek od južine ali malice. Tako so minevali dnevi in prišel je čas, da nastopim svojo drugo službo.

Tedaj sem šel k Jelovčevim. Ker je bilo to ravno na koncu svetovne vojne, razmere niso bile posebno rožnate. »Gospodar« je bila priletna ženica. Dva njena »nova« Matija in Pavle, sta bila še v vojni, Janez, starejši sin, pa v Ameriki. Vrnila sta se dva: Janez iz Amerike in Matija iz vojske.

Kazalo je, da tekmujeta, kdo bo gospodar. Prednost je imel Janez, starejši sin. Toda ni znal pokazati tiste ljubezni do domačije kakor Matija, ki je bil trpel v vojni in zato hrepenel po domu. Prvi je vstajal Matija. Poklical me je, da sem gnal živino na pašo, in potem je poklical še Janeza. Čutil sem, da naju je znal mirno in ljubeznivo poklicati. Toda Janez ga je mnogokrat trdo zavrnil: »Vstal bom, kadar bom jaz hotel!« Več-

krat je poležal, dokler se mu je ljubilo. Jaz pa sem smuknil iz dišečega sena, par skokov po lestvi dol in že sem bil v hlevu pri živini, ki sem jo po vrsti odvezoval.

Matija je vsako jutro skuhal žgance, zakaj mati je bila boleha in povrh še gluha. Skuhal je tako dobre, da sem večkrat živino, ki sem jo gonil še pred zajtrkom na pašo, pustil že kar spotoma in zdirjal nazaj proti domu. Kajti zgodilo se je že, da sem se prepozno vrnil in je žgancev ostalo prav malo — ali pa tudi nič. Medtem se mi je pa živina razkropila. Vola rjavca sta šla na dobro pašo v Hrastje, rdečka in muza čez zaščake na jezero v škodo, rakšičica — to je bila telica, kupljena v Rakitni, ki je mojemu dobremu pastirskemu imenu najbolj škodovala — pa mi je ušla na Planinico.

Planinica je vas z dvema hišama in cekvijo, ki leži visoko nad Jezerom blizu Krima. Teh dveh gospodarjev smo se vsi pastirji ball. Če je eden ali drugi dobil živino v škodo, jo je odgnal v svoj hlev in na ta način je bil pastir oškodovan na plačilo.

Takrat je bilo na Planinici cele škafe mleka in vsega dobrega skoraj preveč. Vojna je bila že minila, pa je bilo tako. A danes? Groza še ni minila pa so na Planinici le še razvaline in pepel. Gospodarja pa počivata v prezgodnjem grobu.

Tisto leto moje druge službe — bilo je 1920 — se je vrnil tudi Pavle, tretji Jelovčev sin, iz vojske. Od veselega presenečenja je bil tisti dan po vsej vasi nekaj spremenilo: vsak, ki ga je poznal, ga je bil vesel. Krepko so mu stiskali desnico, on pa je z zamolklim glasom pripovedoval svoje doživljaje, kako je bil ujet v Italiji in kako se mu je naposled posrečil beg. Bil je tako bled in suh, da ga na potu v rojstvo vas ni nihče spoznal. Imel je čudno obledelo obliko na sebi in na glavi italijanski vojaški klobuk. Še tisti večer smo mu v velikem čeburu pripravili »parno kopel« in ga tako zdravili še naslednji večer. Ko je v nekaj tednih ozdravel, je prijel za delo in pridno pomagal bratu Matji.

Da je bil nadev dober, sem se prepričal neke nedelje tudi jaz, revni pastirček, ko mi je pomagal iskati izgubljeno živino. Pogovarjal se je tako pristržno in ljubeznivo z menoj, da mi je ob spominu nanj še danes toplo pri srcu. Pripovedoval mi je, kako je tudi on pasel in kam živina rada gre. Ko sva šla proti vrhu hrastja, se je zdaj pa zdaj ustavil, stopil na kak višji rob ali skalo in napeto poslušal, odkod se bo čul zvonec živine. Občudoval sem njegovo spretnost v iskanju živi-

ne. Na vrhu gozda se je ustavil, kakor da se je nečesa spomnil. Razgledal se je okoli in me potem pogledal. Sonce je svetilo skozi hrastove in bukovke veje na naju dva, da sva bila videti kakor dva maskirana vojaka. Iz njegovega pogleda, v katerem je ležal brezskrben nasmeš, ko da ne iščeva izgubljene živine, sem razbral, da je v mislih zopet tam, kjer je bil takrat, ko je še on sam pasel in da je kar pozabil, kaj vse je medtem prestal. Gledal je sebe v moji majhni postavi.

Prekinil je moje misli, ko mi je rekel: »Bi rad videl srno?« Radovedno in kar boječe sem ga vprašal: »Kje pa je?« Zavil je na levo v goščavo in pokazal na dolinico, zraslo z gostimi smrekami: »Tam, vidiš, smo hodili včasih pastirji srne naganjat.«

Nisva se še docela približala tistemu kraju, ko je nekaj zašumelo in kar postala sva, ko sva zagledala na nasprotnem bregu dolinice rogatega srnjaka. Po drugi strani pa je tudi nekaj švignilo. Toda kar okamenela sva, ko se je tik pred nama ustavila drobna srnica. Gledali smo se iz oči v oči in kar zadrževal sem dihanje, da bi si laže izmislili, kaj naj narediva. Toda preden sva si mogla kaj izmisliti, je ljubka srnica obrnila glavičico od naju in lahkih nog oddirjala.

Proti večeru sva našla živino v Kavcu blizu Trnovčevega kamnoloma. Domov pa sva živali prignala čez Ravni, kjer je velika luža, da se je živina lahko napila.

Tisto leto sem zaslužil svoje prve hlače. Bile so iz domačega platna. Nisem jih pa imel rad, dokler niso bile pobarvane. Barvali pa smo pastirji nove bele platnene hlače tako, da smo se metali po travi in vlačili drug drugega po njej. Da nismo marali belih hlač, je imelo svoj poseben vzrok, ki se pa ga tisti čas nismo točno zavedali. Takrat je namreč pri nas na vasi živel meščan, ki je nosil bele hlače in je nam vsem vaščanom — od malega do velikega — nadel različne zbadljive primke. Zato ni bil priljubljen in tudi pastirji nismo marali hlač, dokler so bile bele. Na svoje »pobarvane« hlače smo bili ponosni, njega pa smo klicali »beli hlačman« in se razkropili in skrili, kadar smo ga videli.

Tako sem pastirjeval in doraščal — otrok brez doma — v soncu in dežju, med dobrimi in manj dobrimi ljudmi.

Šnek mali — tebi sem ostvaril dom; kako pa še bo, preden dorasteš, tega ne vem ne jaz, ne kdo drugi. Želel bi le, da bi ostal zdrav in pogumen. Branil, hranil in vodil te bom, dokler bom mogel. Če bi pa omagal, pojdi sam po moji poti naprej!

Janez: Glej tamle je visoka napetost! Tabla opozarja: kdor se dotakne žic, umre!
Jaka: Laž! Moj stari oče se električnih žic ni nikoli dotaknil, pa je tudi umrl!
Janez: Je to mogoče?
Jaka: Je. Umrli je v devetdesetem letu, ker ga je zadela srečna kap!

— No, Anda, kako si uspela pri včerajšnjem poskusnem filmanju?

— Hvala, odlično, odlično! Obraza sicer nimam fotografirnega, a režiser me bo poročil!

Vera: S kom si se pa poročila?
Nada: S profesorjem zemljepisa!
Vera: Potem ti je gotovo govoril o morjih in
planinah, po katerih te bo vodil v življenju?
Nada: Da, za poročno darilo mi je podaril čisto
nov atlas!

Nabito poln tramvaj. Nekemu gospodu stopil mlada dama na nogo in obstane kakor prikovana na njej. Nekaj časa gospod prenaša bolečine, potem mu je vendarle zadosti.

— Milostljiva, kaj bi bili srečnejši, če bi bili za nekaj centimetrov večji?

— Kakšno vprašanje! Zadovoljna sem, da sem toliko velika, kakor sem. Sicer vas pa to prav nič ne briga!

— O, pač, briga že. Če vam je res vseeno, pa stopite z moje noge!

— Gospod doktor, zdi se mi, da sva prav istih let!

— Da, milostijlva, tega se tudi jaz bojim!

Kaznenec: Danes ima naš direktor god. Kaj ko bi mu pri tem jubileju napravili majhno presenečenje?

Paznik: Kakšno presenečenje pa?

Kaznenec: Odprite vrata naših celic!

Francka: Pomislil, Jurij mi je padel h nogam!
Katra: Koliko časa pa si snažila parket, da mu je tako nerodno zdrsnilo!

— Je gospod advokat doma?
— Na žalost! Pred pol ure je odšel in ga lahko najdete v knjigarni v naši ulici!
— Hvala za prijaznost, le škoda, da gospoda ne poznam osebno. Mi ne bi mogli podati nekaj njegovih osebnih značilnosti?
— Zal, oprostite? sem šele danes v službi, pa ne vem, kje jih hrani!

Micka: Kaj, ti hodiš že brez nogavic? Saj je še premrzlo!

Tonka: Niti para jih nimam. Da pa se ljudje ne bodo čudili, da v mrazu hodim brez nogavic po cesti, sem si na nogo začrtala spuščeno pentijo!

Na vogalu prometne ulice je prišlo do trčenja, dve dami sta se zaleteli z otroškima vozičkoma druga v drugo. Nastal je prepir, kričanje, jok in stok, dokler ni prišel stražnik s svojo beleznico:

Kako se je zgodila nesreča? Katera je vozila po napačni strani? In končno, s kakšno hitrostjo sta vozili, ko se je zgodila nesreča?

»Zakaj mi nisi pred poroko povedala, da imaš umetne zobe?«

»Ažto, ker sem hotela, da me iz ljubezni poročijo!«

»Snoči je skočil na vozeči tramvaj tam, kjer
ga ni bilo.«

V drugem nadstropju lepe meščanske hiše se je zbudil že prileten profesor. Sam je bil v nezakurjeni sobi in nič ga ni mikalo, da bi skočil iz tople postelje. Če ne bi zagledal na steni tolstega pajka, ki je lezel na jutranji lov, bi profesor gotovo ostal še četrť ure pod toplo odejo. Sploh pa so pajki igrali v življenju profesorja Kosmača, važno vlogo.

Pred leti je namreč zaplenil v šoli med poukom

nekemu dijaku sanjsko knjigo, ki jo je zvečer doma za šalo pregledoval in prebiral. Rayno pri besedi »pajake« je bil, ko jo je spak res primahal po mizi. Profesor je bral naprej in se smejal. »Bomo videli, če bo res veliko sreče jutri«, je dejal, ko se je odpravil spat.

Ko se je drugo jutro oblačil, je zagledal na mizi sanjsko knjigo in se nasmešnil. Pot ga je potem vodila v mesto. Pred velikim izložbenim oknom se je gnetla množica ljudi. Tudi profesor je pristopil in zagledal izid žrebanja v loteriji. Potegnil je iz listnice srečko in glej, njegova številka je zadela čedno vsotico. Bil je prepričan, da mu je srečo naklonil pajek. Ko si je nekaj dni potem, čim je videl pajka, zlomil nogo, ni dvomil v njegovo preroško moč.

Se mnogokrat je potem podkrepilo njegovo pre-
pričanje naključje in tudi danes je hotel pogledati
v sanjsko knjigo, kaj to pomeni. Bil je namreč,
kakor vsi profesorji, zelo pozabljiv in si ni mogel
zapomniti, kdaj prinaša pajek srečo: ali zjutraj,
ali zvečer. Pa tudi to je pozabil, kam je knjigo
vtaknil. Premišljeval je in dognal, da prinaša
pajek zjutraj srečo. V prijetnih mislih, da bo
morda zadel kak tisočak, je stopil čez prag. Ker
pa je bil profesor, je pozabil, da ne stanuje v
prtilčju in je na robu prve stopnice stopil v
prazno. Ko se je na tretji stopnici ujel za ograjo
in nekoliko potolčen vstal, je rekel:

»Velika sreča, da sem se ujel, kajti če bi se ne, bi bil na zadnji stopnici čisto polomljen.«

Potem je nekoliko sključen odkoračil proti gimnaziji. Kljub bolečinam v hrbtu je bil vse dopoldne dobre volje in je sklenil, da bo spil na račun sreče pri kosilu kozarec vina.

Še prej pa ga je zopet potipala sreča. Neid
dijak, ki ga je profesor Kosmač pri maturi vrge
se je hotel maščevati in je zvrnil nanj cvetličn
lonček a kaktusom. Poleg tega je vrge za njim
še mačko, da je nanjo zvrnil krivdo. Profesor,
ki mu je lonček padel na ramo in umazal obleko,
se ni niti malo ujezil, temveč je pogledal navzgor
in dejal:

»Zopet velika sreča, da mi lonček ni padel na glavo.«

V gostilni pri mizi je gost nasproti njemu prelistaval sanjsko knjigo. Profesor ga je vljudno poprosil, če mu jo za trenutek posodi. Ko jo je dobil, je hitro odprl pri besedi pajek, prebral, se nasmehnil in dejal:

»Največja sreča je pač to, da nisem našel knjige
zjutraj, kajti gotovo bi se ves dan čemerno držal.
Odslej bo pajek prinašal srečo zjutraj in zvečer.
Potem je naročil novo mero. B. B.

Vodoravno: 1. domača žival, 6. planinska ptica, 11. prevara, 12. deli zldov, 13. medmet, 14. del kolesa, 15. egipčanski sončni bog, 16. medmet, 17. na, glej, 19. del garderobe, 25. cestasteze; opravlki, 28. poželjenje, strast, 29. kal, poganjek, 31. vpadi, vlomi, 32. poljski pridelek, 33. vpitje, kričanje, 34. žito, 36. premikati se, 37. sodbno orožje, 38. podredni veznik, 39. tuje žensko ime, 41. pokrajina na Hrvaškem, 42. kos lesa, 43. vrsta cigaret, 44. orodje, 45. zategadelj, 46. nadoložni zaimek, 47. predpustni pojav, 48. ptica, ki živi ob morju, 49. nikalnica, 50. planinska postojanka, 51. večja posoda, 52. italijanski spolnik, 53. čistilo sredstvo, 58. enota papirja, 57. dan v tednu, 59. odprtina, 63. igralne karte, 64. cerkveno opravilo, 65. nekdanja nemška kolonija v Afriki, 67. šahovski izraz, 68. dva v abecedi sosedna soglasnika, 69. francoski spolnik, 70. število, 72. oziralni zaimek, 73. grški junak, ki je ustanovil po širočilu mitologije Vrhniko, 75. slok, mršav, 77. prav taka, 78. žensko ime.

Navpično: 1. domača žival, 2. nekaj so jih no-
sili kaznenci, 3. predlog, 4. število, 5. del kovboje-
ve opreme, 6. pritok Save, 7. glej 46. vodoravno,
8. podredni veznik, 9. približno, 10. izlizek, 11.
reka v Sibiriji, 20. v obvezi, 21. zelo redka, 22.
kurivo, 23. ploskovne mere, 24. vprašalna členica,
25. vodni pojav, 26. žuželka, 27. kazalni zaimek,
28. začetek srca, 30. država v USA, 32. ločilo, 33.
geometrijski pojem, lik sestavljen iz dveh kro-
gov, 35 mladič domače živali, 37. nežna ljubka;
žensko ime, 38. kuhinjska posoda, 40. grška črka,
41. glavno mesto v Južni Ameriki, 42. čima poga-
njek, 44. del ženske narodne noše, 45. mesto v
Dalmaciji, 47. vzgojni zavod, 48. planine, hribovje,
50. pletena posoda, 51. velika riba, 53. doživlja-
nje v podzavesti, 54. Turek, 55. italijanski pred-
log, 56. veznik, 57. kazalni zaimek, 58. v skušnji,
60. pripovedna pesem, 61. kos moškega oblačila,
62. pokrajina v Grčiji, 64. sprememba, faza, 66.
reka v Rusiji, 69. staro orožje, 71. mestece v Dal-
maciji, 74. predlog, 76. osebni zaimek.

1	2	3	4	5											6	7	8	9	10
11															12				
13				14											15				16
17		18		19	20	21	22	23	24			25	26	27				28	
29			30		31						32					33			
			34	35		36				37					38				
			39		40				41					42					
			43					44						45					
			46				47						48						
			49			50					51				52				
53	54	55			56					57				58		59	60	61	62
63				64					65						66		67		
68				69											70	71		72	
73			74												75		76		
77															78				

Vodoravno: 1. Kalabrija, 9. sposoben, 16. sedež, 17. Eriivan, 19. Don, 21. ak, 23. ves, 25. Aras, 27. goba, 29. jar, 31. Una, 33. et, 34. sel, 36. tat, 37. Drin, 38. krovce, 40. katedar, 41. ata, 43. Hvar, 44. Job, 45. nos, 47. na, 48. Rab, 50. Alah, 52. lok, 55. no, 56. kisk, 58. atom, 60. rokav, 62. el, 64. krt, 68. Omiš, 68. sok, 69. ti, 70. kes, 73. alt, 74. erar, 76. zld, 77. gostija, 79. vrabec, 80. zora, 81. kal, 82. oda, 83. Or, 84. nad, 86. bar, 87. Utah, 89. kras, 91. epa, 93. ne, 94. tip, 96. pregon, 98. proso, 100. peristol, 101. magnolija.

Napvých: 2. az, 3. lev, 4. Aden, 5. bes, 6. rz, 7. je, 8. ara, 9. svat, 10. pas, 11. on, 12. od, 13. bog, 14. enoten, 15. Majdanpek, 18. Irec, 20. Pat, 22. karta, 24. znova, 26. pet, 28. baron, 30. Ría, 31. Urh, 32. Avala, 34. sabor, 35. lep, 39. Erato, 40. kol, 42. bas, 46. solidaren, 48. ris, 49. bik, 51. Homer, 53. kos, 54. sak, 57. kraja, 59. Miran, 61. kot, 63. legat, 65. tia, 67. Sabac, 69. tiran, 71. solate, 72. sto, 75. red, 76. zob, 78. Ida, 79. vrag, 81. Kum, 83. Orel, 85. spol, 88. hlr, 89. kri, 90. som, 91. Ero, 92. asi, 95. Pi, 96. pt, 97. na, 98. pn, 99. od.